

SVERGES ORTNAMN

ORTNAMNEN I
VÄRMLANDS LÄN

PÅ OFFENTLIGT UPPDRAG UTGIVNA

AV

KUNGL. ORTNAMNSKOMMITTÉN

DEL VII

KARLSTADS HÄRAD

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2016

National Library
of Sweden

UPPSALA 1922

APPELBERGS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG

SVERGES ORTNAMN

ORTNAMNEN I
VÄRMLANDS LÄN

PÅ OFFENTLIGT UPPDRAG UTGIVNA

AV

KUNGL. ORTNAMNSKOMMITTÉN

DEL VII

KARLSTADS HÄRAD

UPPSALA 1922

APPELBERGS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG

Förkortningar:

- adj.* — adjektiv.
Ahs — K. Ahlenius, Olaus Magnus.
Almq — J. A. Almqvist, Uddeholmsverken.
Als — Aurelius, karta 1613.
a t. — a tergo, på baksidan (av diplom).
Ax — Axelson, Vandrिंग i Wermlands Elf-dal 1852.
bek — beskrivning till ekonomiska kartan (öfver Karlstads hd).
best. — bestämd.
bet. — betydelse.
bglk — beskrivning till geologisk karta.
Bm — Borgström, Berättelse öfver en resa i Vermland 1845 (utg. av Nygren 1915).
Bn — Björkman, Beskrifning öfver Werm-land 1842.
C4 — Förteckning på konung Karl Knuts-sons och drottning Katarinas jorde-brev (Riksarkivet).
C21 — Förteckning på Gunnhild Johansdotter Beses och Erik Turesson Bielkes arve-gods (Riksarkivet).
C36 — Jöns Ulfsson Ros jordebok 1498 (Riksarkivet).
Cm — Cederström, Wermlands läns fiske-vatten 1895—97.
dat. — dativ.
dial. — dialekt(er).
dipl — diplom, medeltidsbrev. → De svenska diplomerna äro utgivna i Diplomatarium suecanum (från äldsta tid till 1355) och Svenskt diplomatarium (1401—1420). För pergamentsbrev från tiden 1350—1400 i Riksarkivet finnas innehålls-redogörelser hos Kullberg, Svenska riksarkivets pergamentsbrev. I tvivel-aktiga fall ha former hämtade från Kullberg kontrollerats i originalen. Former ur diplom som ej ingå i nämnda samlingar äro hämtade ur de otryckta originalen (företredesvis i Riksarkivet och Uppsala universitets-bibliotek).
ek — ekonomiska kartan (öfver Karlstads hd 1887).
En — Ekman, Wärmeland i Sitt Ämne 1765.
En. — (Rygh) Norske Elvenavne 1904.
esp — Eirspennill (utg. av F. Jönsson).
f. — förra.
fda. — forndansk(a).
fem. — femininum.
fl — Flateyjarbók, utg. 1860—68.
fno. — fornnorsk(a).
fnord. — fornnordisk(a).
fr — frälse.
frälsch. — frälsehemman.
frs — Codex Frisianus, utg. av Unger 1871.
fsv. — fornsvensk(a).
Fw — Fernow, Beskrifning öfver Wärme-land 1773—79.
G — Grava sn.
g. — gängen.
gen. — genitiv.
ggk — geografisk karta (i Lantmäteristyrel-sens arkiv).
glex — Historiskt-geografiskt och statistiskt Lexikon 1859—70.
glk — geologisk karta.
Gs — Diarium Gyllenianum 1622—67 (utg. av Hausen 1882).
GS — Generalstabens karta.
H — Hammarö sn.
hd — härad.
Hhr — Hahr, karta 1853—60.
hkb — Hauksbók (utg. av F. Jönsson).
Hln — Hermelin, karta 1808.
Hmn — Homann, karta 1716.
hmn — hemman.
Hofsten — E. Hofsten, Beskrifning öfver Wermeland (utg. av Nygren 1917).
hskh — Handlingar rörande Skandinaviens historia.
ia — isländska annaler (utg. av G. Storm).
inl. — inledningen (till Värmlands läns ort-namn).
isl. — fornisländsk(a).
jb — jordebok(en).
jbr — jordeböcker.
jfr — jämför.
K — Karlstads sn.
k. — kyrka (i citat).
Kaarb — L. Kaarberg, Diss. de Vermelandia, Lund 1690.
kb — kyrkbok.
k. br. — kungligt brev.
kr — krono.
krl — Kringla (se Heimskringla, utg. av F. Jönsson).
KrL — Kristoffers landslag.
kronoh. — kronohemman.
Kst — Karlstads stad.
kyrkoh. — kyrkohemman.
Lgn — Liljegren, Förteckning öfver en sam-ling permebref.
lh — lantmäterihandling(ar) (i Lantmäteri-styrelsens arkiv).
lkk — karta utg. av lantmäterikontoret.
Ll — de l'Isle, karta 1706.
Lvg — Linné, Wästgöta-Resa 1747.
mansn. — mansnamn(et).
MEL — Magnus Erikssons landslag.
ml — mantalslängd.
Ms — Marelius, karta.
msk — Morkinskinna, utg. av Unger 1867.

ORTNAMNEN I VÄRMLANDS LÄN

PÅ OFFENTLIGT UPPDRAG UTGIVNA

AV

KUNGL. ORTNAMNSKOMMITTÉN

DEL VII

KARLSTADS HÄRAD

UPPSALA 1922

APPELBERGS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG

VII. KARLSTADS HÄRAD

INNEHÅLL.

Territoriella namn:	Sid.
Grava	2
Hammarö	11
Karlstad (socken).	17
Karlstad (stad)	22
Naturnamn.	24

A. Territoriella namn.

Karlstads härad.

Räknas i ä. tid till *Kils hd* (se detta). Kallas senare *Kils hd el. Karlstads tingslag*. Heter sedan ²⁶/₁₀ 1883 *Karlstads hd*. Motsvarar troligen det under medeltiden nämnda *Eluahärad*, vilket enl. vglr hade tre kyrkor (dock tillägges: "ytterligare två kyrkor vid namn *Vlpär öv*", d. v. s. N. och Ö. Ulleruds sn, Kils hd). F. leden i detta namn är afsv. gen. av *älv*, syftande på Klarälven. År 1426 hölls Kils härads-ting i Ängbäck i Grava sn, som också 1457 säges höra till Kils hd. Se vidare Stu³, s. 189 f.

Namnformer före 1540: Eluahärad m. 1300t. vglr.

Jordeboksformer: (före 1700 Kils hd) Kählz H. el. Carlstadz Tingslag 1700, Carls[t]ads Tingelag 1784, C. Tingslag 1825 1877, Karlstads l. h. 1883 jb.

Grava

gràva, gràvø, gràvsokan Gravsocken

Socknen, som nämnes (1359) 1390 utgör eget pastorat. Sedan år 1908 bildar norra delen av socknen *Forshaga* kapellförsamling (bestående av Berg, Forshaga, Forsnor, Forsnäs, Gråssbol, Gråssbolstorp, Hedås, Löved, Skived, Skivetorp, Sundstad och Öjenäs). Var vid reformationstiden annex till Tingvalla (se Karlstad). Namnet är givet efter gårdarna *Grava* (se dessa).

Namnformer före 1540: (i) Grawu 1359 dipl, Grafw s. 1390 dipl, Grauo soghn 1436 dipl, Graw songh 1457 dipl, Grawa sogn 1459 dipl, Graffwe Soghn 1485 Fw 887, Graffwa sokn 1486 dipl, Graffua sogn C4, (par.) Graffwa 1502(?) Vjb.

Jordeboksformer fr. o. m. 1540: Grafue S. 1540, Graffua S. 1542-1621, Grafva S. 1877.

1 Almar *àlmar* 1 kr. — Almary 1287 dipl, (in) Almarum 1354 dipl. — Almer 1540 1633, Almaren(n) 1542-1590, Allmerwdh 1568, Almare 1600, Almar 1660 1877 jb. — Almar 1540 Skjb 175, Almerudh 1640 Gs 53, Almerud 1700t. ggek 1740t. 1796 lh. ∞ Å. jbr kyrkoh. 1 mtl (präste). Kyrkoherdeboställe. Namnet, som torde återfinnas i flera andra sv. ortn., t. ex. *Almaröd* i Skivarps sn, Skåne (*Almare*, in *Almaræ* 1361) och *Almesåkra* sn, Småland (*Almarsakar* omkr. 1300, *Almarsakra* 1337), är antagligen en urspr. sammansättning av *all* och sv. dial. *mar* 'stenbunden mark', här väl i bet. 'skogsmark' (jfr *Sveämar* i vglrv, nu *Sveamo* i Vartofta hd, Vgtl.). Namnets bet. torde vara 'allmänningsskog' (jfr fsv. *almark* 'allmänningsskog').

1 Berg *bærj* $\frac{1}{8}$ sk. — Bergh 1657, Berg 1877 jb. ∞ Första g. jb 1657, skatteh. $\frac{1}{8}$ mtl. Hör till Forshaga kapell. Gården ligger vid bergshöjder.

1 Bjällerud *bjælørø* $\frac{1}{4}$ sk. — Bellerudt 1600, Bielleruudh 1610, Bjellerud 1825 1877 jb. — Bellerud 1600 sl. ∞ Första g. jb 1600, klosternyb., därefter överfört till hmn ($\frac{1}{4}$ mtl). F. leden synes innehålla ett fsv. mansn. *Biülle* (jfr no. *Bellerud*, ä. *Biellerud*, NG IV: 2, s. 57). Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 Blekene *bløkene* $\frac{1}{8}$ sk. — Blekennggh 1584, Bleckennggh 1585, Bläckännggh 1590, Blekennggh 1610, Blekenne 1621 1680, Blekin 1633, Blekene 1660 1877 jb. — Blekin 1590 tl, Bleken 1610 sl, Bleekan 1663 Gs 261. ∞ Första g. jb 1584 (1581), kyrkonyb., torp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{8}$ mtl). Motsvarar möjligen "Bergh", kyrkonyb., i jb 1583 (med ant.: upptogs 1581). Namnet motsvarar det fno. *Blæikini* (av *-vini*), sammansatt av *blæikr* 'ljus' och *-vini* 'betesmark', men torde då gården är jämförelsevis sent tillkommen vara bildat efter det närbelägna *Lökene* i Kils hd, i vilket fall det älst uppträdande *Blekäng* kan vara det urspr. namnet.

1 Bofasterud *bòfastərə* $\frac{1}{3}$ sk. — Bofuerudt 1600, Bofverud o. d. 1610-1877, Bofasterud 1914 jb. — Bofuerud 1600 sl, Bofasterud 1760t. 1848 lh 1802 kb kb ml bek GS. ∞ Första g. jb 1600 (1595), kloster-nyb., sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). F. leden är urspr. det fsv. mansn. *Bove* (som är dels biform till *Bo*, dels kortnamn till *Bo-vast*, *Bofast*). Hos äldre personer förekommer ännu formen *Bogerud* (*bògərə*), där *v* blivit *g* ss. i *mogen* av *mo(w)en* o. d. Sedermera har detta i de flesta handlingar och nutida tal, väl för att undvika likheten med ordet *bov*, ersatts av *Bofaste*-, som därest *Bove* här är kortform av *Bofast* kanske alltjämt fortlevat vid sidan av den kortare formen. Om *-rud* 'röjning' se inl.

Bofverud se **Bofasterud**.

1 Bon *bøn* 1 kr. — Boon 1540 1725, Bon 1825 1877 jb. — Bodhnn 1546 tl. ∞ Ä. jbr klosterh. (Varnhem) 1 mtl (1540 fr.). Namnets härledning är okänd.

1 Botorp *bótörp* $\frac{1}{2}$ sk. — Boentörp 1568, Boetärp 1572 1581, Botorp(h) 1660-1877, Bodetorp 1585 1600 jb. — Bodetorp 1568 tl, Botorp 1576 tl. ∞ Första g. jb 1568 klostertorp (Varnh.), sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). F. leden innehåller namnet på föregående gård (se denna).

1 Brotorp *brótörp* $\frac{1}{3}$ sk. — Brotörp 1613, Brotorp 1877 jb. — Brosetter 1726 lh. ∞ Första g. jb 1613, skatteh. $\frac{1}{3}$ mtl ($\frac{1}{3}$ oförm.). Ligger vid en bäck.

1 Bryngfjorden *brýngfjon* $\frac{1}{2}$ fr. — Brýnnefioll 1571, -fiordh 1576, Briniefiolenn 1590, Brýniefiolinn 1600, Brýngefiolen o. d. 1633-1723, Bryngfjoldn 1877, Bryngfjorden 1914 jb. — Brýniefierden 1568 tl, Brýnnefiolen 1576 tl, [Brýnnefiolen 1581 tl,] Bringefiällen 1600 sl, Bryngfjorden 1790t. lh kb ml, -fiorn 1790t. lh, Brynjefjolen 1773 Fw 125. ∞ Första g. jb 1571, frälsetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). F. leden är väl urspr. det från Norrland kända mansn. *Brynje*, som väl ock ingår i det oförklarade fno. *Bryniasetr* (NG XV, 12) och torde vara en kortform av *Brynjulf*, numera i svenska dial. *Bryngel*; *ng* för *nj* i *Bryng-* är att förklara på samma sätt som värml. dial:s *vänge* för *vänja* o. d. S. leden är best. form av ordet *fjord*, syftande på ett utbuktat parti av den förbiflytande Klarälven.

1 Bråne *brænə* $\frac{1}{3}$ sk. — Bronetärp 1583, Brånetorp 1600 1680, Brånetorp el. Bråne 1715 1725, Bråne 1825 1877 jb. — Brånstorp el. Bråne sl. 1600t. lh, Bråne och Brånetorp 1720t. lh, Bråne 1610 sl 1770t. lh 1802 kb. ∞ Första g. jb 1583 (1581), skattenyb., torp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Längre har gården i jb och andra handlingar kallats *Brånetorp*. Namnet är det fsv. *broni*, *bruni* 'svedjeland'.

Crontorp se **Krontorp**.

1 Dye *dyə* $\frac{1}{4}$ sk. — Dye 1600 1725, Dye 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1600, skattetorp, därefter överfört till hmn ($\frac{1}{4}$ mtl). Namnet är det fsv. *dye* 'dy, kärrmark'.

Engebäck se **Ängbäck**.

1 Forshaga *fəshaga* 1 fr (sät.). — Forsshaga 1686, Forshaga 1877 jb. — Skifweforss 1779 Fw 888. ∞ Första g. rjb 1686, frälseh. 1 mtl.

4 Karlstads hd: Grava sn

På ägorna ligga flera industriella verk med namnen *Forshaga* och *Klarafors*. Hör till Forshaga kapell. S. leden är gammal pl. av ordet *hage*. Gården ligger vid forsar i Klarälven.

1 Forsnor *fə'snor* $\frac{1}{3}$ sk. — Forsnoret 1683, Forsnor 1877 jb. — Forsnoret 1802 kb 1840t. lh. ∞ Första g. jb 1683 (tillökt 1681), skatteh. $\frac{1}{4}$ mtl, senare $\frac{1}{3}$ mtl ($\frac{1}{3}$ oförm.). Hör till Forshaga kapell. S. leden är ordet *nor* 'förträngning i vattendrag'. Gården ligger mitt emot *Forshaga* (se föregående).

1 Forsnäs *fə'snæs* $\frac{1}{4}$ sk. — [Färnäs 1614], Forssnäs 1633, Forsnäs 1877 jb. ∞ Första g. jb 1614, skatteh. $\frac{1}{4}$ mtl (i anteckning: nybygge upptaget 1612). Hör till Forshaga kapell. Ligger mitt emot ett stort näs i Klarälven å Forshaga ägor.

1 Färjestad *færjsta* 1 sk. — Färiestadh 1540, Feriesta 1542 1551, Färiestade 1568, Färjestad 1877 jb. ∞ Å. jbr skatteh. 1 mtl. Namnet bet. 'färje-ställe'. Gården ligger vid Klarälven.

1 Gerstad *jēsta* $\frac{1}{4}$ sk. — Girstadh 1624, Gierstadh 1633, Gerstad 1825 1877, Gierstan 1660 1686 jb. ∞ Första g. jb 1624, krononyb., 1633 $\frac{1}{8}$, senare $\frac{1}{4}$ mtl ($\frac{1}{4}$ oförm.). Har varit komministersboställe. F. leden är väl urspr. det fsv. mansn. *Gere*, s. leden möjligen *stad* i bet. 'boplats', varom se inl. (jfr dock *Sundstad* samt *Henstad* och *Knappstad* i Karlstads sn och *Götetorp* i Hammarö sn).

Grava *gràva*, *gràvə*. — Grawa 1457 1459 dipl. — Grafue 1540, Gräfva o. d. 1542-1877 jb. ∞ Sedan 1540 upptagas två gårdar, som i dagligt tal icke ha särskilda namn. Se vidare sockennamnet. Namnet är fsv. *grava* 'grav, urgrävning', syftande på någon skärning i terrängen eller på någon grop för djurfångst (jfr Sahlgren, NoB 8, s. 155 ff.).

1 Norra (Grava) $\frac{2}{3}$ sk. — N. 1633 1686, Norra 1825 1877 jb. ∞ Å. jbr frälseh. 1 mtl ($\frac{2}{3}$ oförm.).

1 Södra (Grava) 1 fr. — S. 1633 1686, Södra 1825 1877 jb. ∞ Å. jbr frälseh. 1 mtl.

1 Gråssbol *gråsboł* 1 sk. — Gråtzböll 1540, Grodzbörl 1542, Grodtzbořl 1543, Grådzbořd 1546, Gråsböřd 1548, -böl 1550 1576, Gråssbol o. d. 1660-1877 jb. — [Gransböll 1546 tl], Gråsböll 1568 tl 1610 sl. ∞ Å. jbr skatteh. 1 mtl. Hör till Forshaga kapell. Flera industriella verk finnas på ägorna; i jb på 1600- och 1700-talen upptagas Gråssbol kvarn samt två hamrar i N. Ulleruds sn, Kils hd. F. leden är väl urspr. gen. av ett mot nisl. *grád* 'små böljor' (jfr dalm. *gráda* 'liten fors') svarande ord. Emellertid kunde man möjligen även tänka på ett i no. ortnamn (se t. ex. NG V, 221) ofta uppträdande ord *gråt* 'äng som är svår att slå'. Om s. leden *bol* (tidigare även i biformen *böle*) 'hemman' se inl.

1 Gråssbolstorp *gråsbołstorp* $\frac{1}{4}$ sk. — [Grasbolstörp 1585], Gråssbolstorp o. d. 1641-1877 jb. — Gråsbolskogen 1750 kb, Gråsbolsskogen 1802 kb. ∞ Första g. jb 1585 (1583), skattenyb., införes åter jb 1641 och därefter 1651 ss. skatteh. $\frac{1}{4}$ mtl. Har även kallats *Gråssbol(s)skogen*. Hör till Forshaga kapell. F. leden innehåller namnet på gården *Gråssbol* (se ovan).

1 Grönäs *grønæs* $\frac{1}{2}$ sk. — Grännäs 1569, Grennes 1572, Grönness 1576, Grönäs 1600 1877, Grönness 1581 1585 jb. ∞ Första g. jb 1569, skattetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). Om f. leden urspr. är värml.dial. *grön* 'ljung' el. adj. *grön*, är ovisst. Gården ligger på en höjd vid sjön S. Hyen.

Gumpetan se Sofiedal.

1 Hedås *hæås* $\frac{1}{3}$ sk. — Åssen 1624; Hedåss 1626, Hedås 1877 jb. — Råådalen el. Heedåhss 1663 Gs 259. ∞ Första g. jb 1624, skattenyb., 1625 $\frac{1}{3}$ mtl, senare $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ mtl ($\frac{1}{3}$ oförm.). Hör till Forshaga kapell. Gården ligger vid höjder.

Herzöga se Härtsöga.

Hjerpetan se Järpetan.

1 Hult *hult* $\frac{1}{4}$ fr. — Hullt 1594 1725, Hult 1660 1877 jb. — Holltt 1600 sl. ∞ Första g. jb 1594, skattenyb., sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{4}$ mtl).

1 Hynboholm *hynbohølm* 1 fr. — Våle 1540, Wårlla 1542, Vårda 1546, Vårde 1548, Worda 1550, Wåra 1551, Våla 1572 1600, N. Wåle 1633, Wåle Norra 1825; Hynboholm 1877 jb. — Öfre V. 1698 lh, Norra el. Öfre W. 1771 lh. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl, urspr. med namnet *Våle* (se gården *Våle* nedan). Namnet förändrat från *Norra V.* enligt Kammarkollegii utslag d. $\frac{29}{7}$ 1852. Gården ligger i närheten av sjön S. Hyen.

1 Hålleberg $\frac{1}{4}$ fr. — Hellebergha 1361? hskh 36, bih. s. 3. — Holleberga 1608, Hallebergh 1610, Hållebergh 1686, Hålleberg 1633 1877 jb. — Hållebergh 1590 tl, Hollebärga 1600 sl, Hålleberg 1840t. lh. ∞ Första g. jb 1608, frälsetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{4}$ mtl). Nämnas under medeltiden. Är nu förenat med Hult och nämnas icke i dagligt tal. Det gamla namnet *Hålleberg(a)* har redan tidigt missuppfattats ss. *Hålleberg*. Gården ligger vid bergshöjder.

Härtsöga *hæsga*. — (j) Härssøghom 1359 dipl, (y) Härssøghom 1365 dipl. — Hartzöga 1540 1725, Hersiö o. d. 1542-1551, Härsiö 1568, Härshöge 1568, -öga 1633 1686, Her(s)søgh 1572 1590, Herzöga 1825 1877, Härtsöga 1914 jb. — Hersiö 1540 Skjb 174, Hartzöga 1840t. lh, Härssøgha 1576 tl, Härssøgh 1590 tl, Härshöga 1840t. lh, Hertzöga 1750t. 1850t. lh ml, Hertsöga 1765 En 289 1802 kb kb bek GS. ∞ 1540 upptagas två gårdar. F. leden är väl urspr. fsv. gen. av ett mansn. **Härse* (*Härts-* är blott oriktig stavning, som dock på jordägarnas önskan användes) som tycks ingå i *Härsbyn* och *Härserud* på Dal (se SOÄ XIX, 63, 113), kanske även i andra ortnamn. S. leden är urspr. fsv. pl. *högha(r)* av subst. *hög*. Gårdarna ligga på höjder.

1 Norra (Härtsöga) *nø'rə h.* 1 fr. — N. 1660 1686, Norra 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl.

1 Södra (Härtsöga) *sønə h.* 1 sk. — S. 1660 1686, Södra 1825 1877 jb. ∞ Jb 1540-42 frälseh. 1 mtl, 1543 skattetorp, från 1568 1 mtl.

1 Ilanda *ilanda* 1 fr (sät.) — Yllända 1540, Ilennnda 1542, Ilenne 1543, Jlennde 1546, Ilende 1548 1551, Ilenne 1568, [Elinne 1572], Jlene 1576 1660, [Jline 1585], Jlennda 1590, Ilanda 1610 1914, Ilanne

1680, Ilanda el. Ilandaholm 1715 1723, Ilanda 1825 1877 jb. — Ylin 1561 tl, Illenne 1581 tl, Ilinne 1590 tl, Jlanda 1600 sl, Ilanda 1779 Fw 784 kb, Ylene 1690t. lh, Irlanda 1770t. lh, Ilanda el. Ilandaholm bek, Irlandaholm 1760t. lh, Ilandaholm 1765 En 288 1760t. 1780t. lh 1802 kb, Ilandaholm 1726 1820t. lh 1773 Fw 125 ek GS. ∞ Å. jbr frälseh. 1 mtl. Har ofta kallats *Ilandaholm*. S. leden är väl urspr. samma ord som no. dial. *lende* 'marken' (i värml.dial. *lanne* 'trädgårdsland' genom påverkan av *land*), fno. *-lendi* '-land' ss. senare sammansättningsled, senare ombildat till *-landa* efter andra ortnamn på *-landa* (t. ex. *Karlanda*, *Hovlanda*); jfr *Kilene* i Hammarö sn. Professor E. Lidén meddelar följande utredning: Mot en härledning av förleden i **I-lände* från **i* (isl. *ýr* 'idegran' talar — fränsett ovissheten huruvida idegran funnits på platsen (terrängförhållandena tala snarast mot ett dylikt antagande) — att sammansättningar av *-lände* med trädnamn annars icke torde kunna påvisas, alltså intet **ek(e)-lände*, **birke-*, **biörk-lände*, **älme-*, *alm-lände*, **vidh-lände* o. d. Jämte skrivingar med enkelt *l* (*Jlennde* 1546 osv.) anföras även former med *-ll-* 5 gånger från 1500-talet (*Illennde* 1542 osv.), ofta från 1700- och 1800-talet och ännu 1877 officiellt *Ilanda*. Om man med dessa *ll*-skrivningar, som i och för sig icke böra förbises, sammanhåller, att *illstig* i fryksdalsmålet uttalas *ilisti*, så kan man uppställa en grundform **Ill-lände*. Detta finner stöd å ena sidan i smål. dial. *illmark* 'oländig mark', å andra sidan i en mängd sammansättningar av *-lände* med adjektivisk förled som t. ex. isl. *bratt-*, *lág-*, *ný-*, *slétt-*, *þurr-*, *vát-lendi* (Ekwall, Suffixet *ja*, s. 53); jfr även no. dial. *u-lende* 'vildmark' osv. — Gården ligger på en liten upphöjning över låglänt och delvis mycket vattensjuk mark. Vid högt vattenstånd stiger Klarälvens vatten upp i Stodenenoret (se naturnamnen) öster om Ilanda och det händer då att markerna omkring gården översvämmas så att den kommer att ligga på en ö. Söder om gården ligger Ilandasjön, vars stränder även äro sankta.

1 Järpetan *jærpta* $\frac{1}{3}$ sk. — ? (in) Iärpataku 1346 dipl. — Järpetan 1568, Jerpetan 1576 1715, -tagenn 1590, Hjerpetan 1825 1877 jb. — Ierpeta 1576 tl. ∞ Första g. jb 1568 (d. å. i N. Ulleruds sn), klostertorp (Riseb.), sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). F. leden är troligen fsv. mansn. *Järpe*. S. leden är urspr. best. form av ordet *taga* 'intaga' (jfr *Sofiedal*).

Kjerne se Kärne.

Kjetterud se Kätterud.

1 Klingerud *klīngørø* $\frac{1}{2}$ sk. — Kringlerud(h) 1568-1610, Klinglerudh 1621, Klingarudh 1633, Klingerud o. d. 1660-1877 jb. — Klingerudh 1576 tl 1645 Gs 99. ∞ Första g. jb 1568, arv o. eget torp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). F. leden innehåller urspr. ordet *kringla* i bet. 'krets, rundel'. *Kringle-* har sedermera ombildats till *Klinge-* (jfr värml.dial. *klinger* för *kring(er)* 'rund' o. d.). Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 Krontorp *krōnterp* $\frac{1}{3}$ sk. — Trålebecken 1582, Trållebechenn 1585, Trållbäcken 1825; Crontorp 1877 jb. ∞ Första g. jb 1582, kyrkortorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Hette urspr. *Troll(e)-bäcken*, ett namn som ännu ofta användes (*trølbækken*). Anledningen till detta namn är okänd. Namnförändringen ägde rum år 1854.

1 **Krutbruket** *krutbruk* $\frac{1}{4}$ sk. — Krutbruket o. d. 1614-1877 jb. ∞ Första g. jb 1614, skatteh. $\frac{1}{4}$ mtl. Enligt uppgift har här varit salpeterbruk.

1 **Kärne** *gène* 1 kr. — Tiärna 1486 dipl 1502 (?) Vjb. — Tiärne 1540, Tiernne 1542, Kärne 1540, Kjerne 1825 1877, Kierna 1548 1610 jb. — Kärne 1840t. lh kb Bn 195 bek GS. ∞ Ä. jbr klosterh. (Vadst.) 1 mtl. Namnet är urspr. fsv. pl. av ordet *tjörn*.

1 **Kätterud** *gätərə* 1 sk. — Kätterudh 1540, Kjetterud 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr skatteh. 1 mtl. F. leden innehåller kanske ett fsv. mansn. *Kätte*, kortform till namn på *Kättil*. Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 **Löved** *løvə* 1 fr (rå o. rör). — (?) Lövidh 1367 dipl, Löffuith 1485 1487 Fw 887. — Löffunn 1540, Löffnenn 1542, Löffrudt 1543, Löffönn 1546 1548, -ön 1550 1551, Löffwit 1568, Löffuedh 1576 1590, Löffue 1600 1621, Löffö 1610, Löfed 1877 jb. — Loffwen 1546 tl, [Löno 1561 tl,] Löffuene 1568 tl, Loffue 1576 tl, Löffue 1581 tl, Löffö 1600 sl. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Hör till Forshaga kapell. F. leden är ordet *löv*. S. leden är på grund av växlande former svår att till sitt ursprung bestämma, men synes snarast vara fsv. *vidh* 'skog, ved', senare omtytt dels till *ö*, dels till *ed*. Gården ligger i lövskog vid Klarälven.

1 **Marieberg** *maribærj, marjebærj* $\frac{1}{4}$ fr. — [Tyttera 1624, Tytetra 1625,] Týtterta 1626, Titterta 1633, Tittertan 1680 1825; Marieberg 1877 jb. — Marjeborg 1796 lh, Marieberg 1840t. lh. ∞ Första g. jb 1624, kronoh. $\frac{1}{8}$, senare $\frac{1}{4}$ mtl ($\frac{1}{4}$ oförm.). Erhöll namnet *Marieberg* genom kammarkollegii utslag $\frac{15}{8}$ 1866. Hette fordom *Tittertan* (ä. *tëtatan*). F. leden häri kan möjligen urspr. vara det från fno. kända mansn. *Titolfr* (sammansatt med *tita*, dial. *teta*). Om s. leden se *Gumpetan* (Sofiedal). Utvecklingen har i så fall varit *Tetolfstakan*, *Tetolftakan* (med samma övergång av *fst* till *ft* som i värml.dial. *lyftyty* 'livstykke' och *Haftersbol* för *Hafstens*- i N. Råda sn, Älvdals hd), *Tetoltan* samt — med vanlig sammansmältning av "tjockt" *l* och *t* — *Tetertan*.

1 **Mossen** *məsən* $\frac{1}{8}$ sk. — L. Mässen(n) 1630 1633, Må(h)ssen 1660 1686, Måsen 1715 1877, Mossen 1914 jb. ∞ Första g. jb 1630, skatteh. $\frac{1}{8}$ mtl. Vid gården är sank mark.

1 **Rud** *rud*, ä. *rə* 1 sk. — Rud 1540 1877 jb. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl (Varnh.). Namnet är fsv. *rudh*, *rodh* 'röjning' (se vidare inl.).

1 **Rudsberg** *rúsbærj* $\frac{1}{4}$ fr. — Rössbärgh 1641, Rudzbärge 1642 1660, Rudsberg o. d. 1686-1877 jb. ∞ Första g. jb 1641, frälseh. $\frac{1}{4}$ mtl. F. leden är gen. av *rud* (se föregående gård). Gården ligger vid höjder.

• 1 **Rudskogen** *rúskogən, ä. rə'skogən* $\frac{1}{4}$ sk. — Rudzskougen 1653 1660, Rudskogen 1877 jb. ∞ Första g. jb 1653, kronoh. $\frac{1}{4}$ mtl. F. leden är gen. av gårdsnammnet *Rud* (se ovan). Gården ligger i skogsmark, angränsande till *Rud*.

1 **Sanna** *sàna, sànə* 1 fr. — Sanda 1540 1681, Sände 1548 1568, Sanna 1715 1877 jb. — Sande 1576 1581 tl, Sanned 1760t. lh, Sanne

1786 lh. ∞ Ä. jbr skatteh. 1 mtl. Namnet är urspr. gammal pl. av *sand*. Gården ligger vid Gravaån.

Skived *sivv*. — (in villa) Skyfwium 1334 dipl, (in) Skyfium 1336 dipl, (in) Skyfuiä 1340 dipl, (de) Skifuia 1340 dipl (a. t.), Skifiäfors 1347 dipl. — Sködui 1540, Skiiffuie 1542, Schiffie 1546, Skiffie 1548 1568, Skiiwiidh 1569, Skifved o. d. 1590-1877, Skeuedh 1585, Skeuidh 1585, Skiefwed 1725, Skifed 1877 jb. ∞ 1540 upptages en gård, vartill kommit ännu en sådan och ett laxfiske. Gårdarna ha i dagligt tal icke särskilda namn. Höra till Forshaga kapell. Namnet är urspr. en fsv. pl. *Skifia(r)* (dat. *Skifium*), som väl sammanhänger med no. dial. *skivja* 'göra svängande rörelser' och syftar på vattnets rörelser (kanske i den fors som 1347 kallas *Skifiäfors*? jfr Forshaga). I senare tid har det *Skive*, som härav uppstått, ombildats till den i de bildades tal använda formen *Skived*. *Ski-* för väntat *Ske-* är väl att jämföra med uttalet *ski* för *sked*. Gårdarna ligga vid Klarälven.

1 Norra (Skived) 1 sk. — N. 1660 1686, Norra 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1569, klosterh. 1 mtl (Riseb.).

1 Södra (Skived) 1 sk. — S. 1660 1686, Södra 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr skatteh. 1 mtl.

1 ett laxfiske fr. — Skif(w)ed 1 laxfiske 1686 1877 jb. — Skifweds Laxefors el. Forshaga 1779 Fw 884, Skifweforss el. Forsshaga 1779 Fw 888. ∞ Första g. rjb 1686, krono. Beläget i Klarälven. Jfr *Forshaga*.

1 Skivetorp *sivtörp* Skivtorp $\frac{1}{4}$ sk. — Skifvetorp 1641 1877 jb. — Skifudden 1760t. 1830t. lh 1802 kb. ∞ Första g. jb 1641, skatte-nyb., 1646 $\frac{1}{4}$ mtl. Hör till Forshaga kapell. Har även kallats *Skivudden*. Ligger intill *Skived* på ett näs i Klarälven.

1 Skåne *skåne* $\frac{1}{3}$ sk. — Skånne 1584, Skåne 1585 1877 jb. ∞ Första g. jb 1584 (1582), kyrkonyb., torp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Gården är väl snarast uppkallad efter landskapet *Skåne*. Som öknamn har använts *Träfoterud* (*träfotørø*).

1 Skåre *skårø* $\frac{1}{2}$ fr. — (i) Skoro (nore) 1359 dipl, Skor 1361? hskh 36, bih. s. 3, Skoor 1411 dipl. — [Skö 1540,] Skåre 1542 1877 jb. — Skoro 1561 tl. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Namnet är väl böjningsform antingen av dial. ordet *skår* (med slutet *å*) 'skärning' eller, att döma av medeltidsformerna, av *skora* eller **skör* (isl. *skor*) i ungefär samma bet. Jfr sjön *Skårenoret*.

1 Sofiedal y. *sofiædål* $\frac{1}{2}$ sk. — Gumpetann 1568 1621, Gumpetan 1576 1877, -tagen 1581 1590, Gompetan 1660; Sofiedal 1898 jb. — Gumpetagh 1600 sl, -tagen 1610 sl, Gumpeta 1690t. lh 1830t. 1765 En 296; Sofiedal kb ml. ∞ Första g. jb 1568, skattetorp, sedan krono, överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). F. leden i det urspr. namnet *Gumpetan* som ännu ofta användes (*gømpa*) är väl fsv. gen. av ordet *gump* i bildlik användning (jfr fjällrygg, landtunga o. d.), som väl ock ligger till grund för sådana hittills oförklarade no. ortnamn som *Gumpefjeld*, *Gumpen* (som fjällnamn, se NG XVII, 65) o. d. S. leden är urspr. best. form av *taga* 'intaga'. Gården ligger vid en höjd.

1 Solberg *so'lværj* 1 kr. — Solberga o. d. 1540-1686, Solberg 1550 1877 jb. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl. S. leden är ordet *berg*, i

äldre tid vanligen i pl.-form. Namnet betyder kanske 'solbelyst(a) höjd(er)' (jfr dock E. Noreen, NoB 8, s. 30).

1 Stodene *stōdnə*, *stōnə* 1 sk. — Stodön 1540 1551, -önn 1543 1590, Stod(h)enne 1621 1680, Stodene 1660 1877, Stodne el. Stone 1715 jb. — Stodön 1576 tl, Sto(ö)ne 1642 1645 Gs 70, 100 1760 1840t. lh, Stodne 1700t. ggk 1760 1829 lh; ? Stompnen y Grawa 1540 Skjb 175. ∞ Ä. jbr kyrkoh. 1 mtl (präste). F. leden är fsv. *stodh*, nu *sto*. S. leden är urspr. fsv. dat. sg. best. form *önne* av ordet *ö*, senare försvagad till *en(n)e*. Gården är på ett par sidor omgiven av vatten.

1 Sundstad *sūnsta* $\frac{1}{4}$ sk. — Sundstad 1614 1877, Sunstan(n) 1621 1680 jb. ∞ Första g. jb 1614, skatteh. $\frac{1}{4}$ mtl. Hör till Forshaga kapell. F. leden är ordet *sund*. S. leden är antingen *-stad* 'plats' (se inl.) eller snarare urspr. *-tagan* (se *Sofiedal*). Gården ligger vid en förträngning av Klarälven.

Tolerud *tō'larə*. — [Torgrvdh 1540,] Torrudh 1542, Tooll Rwdh 1571, Tollerudh 1573, Tolerud o. d. 1650-1877 jb. — Tolarydh 1540 Skjb 175. ∞ Sedan 1540 upptagas två gårdar. F. leden är urspr. fsv. gen. *Thordha(r)* av namnet *Tord*. På i dial. vanligt sätt har *rdh* utvecklats till "tjockt" *l*, som numera ersatts av *l*. Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 Västra (Tolerud) *vāstrə t.* 1 kr. — Wäster 1610, Westra 1877 jb. ∞ Ä. jbr kyrkoh. 1 mtl (präste). Boställe för kyrkoherden i Hammarö.

1 Östra (Tolerud) *ōstrə t.* 1 sk. — Öster 1610, Östra 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr kyrkoh. 1 mtl (präste).

1 Tolerudstorp *tōləstərp* $\frac{701}{2880}$ kr, $\frac{739}{2880}$ fr. — Thorerdustörrp 1572, Tolerudstorp o. d. 1621-1877 jb. ∞ Första g. jb 1572, kronotorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). I dagligt tal användes vanligen benämningen *Sönnertorp* (*sōnəterp*). Ligger invid *Tolerud* (se ovan) och strax söder om *Sofiedal*.

1 Tollerud *tē'lərə* $\frac{1}{3}$ sk. — Tållerud o. d. 1571-1723, Tollerud o. d. 1572-1877 jb. ∞ Första g. jb 1571, skattetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). F. leden är väl det fsv. mansn. *Tolle*. Om *-rud* 'röjning' se inl.

Torp *torp*. — Torp o. d. 1540-1877 jb. ∞ Sedan 1540 upptagas två gårdar. Om namnet se inl.

1 Västra (Torp) *vāstrə t.* $\frac{3}{8}$ fr. — W. 1621 1686, Westra 1877 jb. — Ä. jbr kyrkoh. 1 mtl (präste $\frac{3}{8}$ oförm.).

1 Östra (Torp) 1 fr. — Ö. 1660 1686, Östra 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl.

1 Trangärd *trānjær* 1 sk. — Tranegårdh 1540, Traneg(i)erde 1543 -1581, Tranjerd 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr skatteh. 1 mtl. F. leden innehåller ordet *trana*. S. leden är förkortad form av *gårde*.

1 Trangärdstorp *trānjæstərp* $\frac{1}{2}$ sk. — [Tranegårdzt. 1585,] Trane-gerstärp 1590, Tranjerdstorp 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1585, skattetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). F. leden är gen. av gårdsnammnet *Trangärd* (se ovan).

1 Våldalen *vædæn* $\frac{1}{4}$ sk. — Wå(h)ledahl 1657 1660, -dahlen 1686, Wåldalen 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1657, frälseh. $\frac{1}{4}$ mtl. Gården ligger nedanför höjder i närheten av hemmanet *Våle*.

1 Våle *væle* 1 sk. — Vala 1436 dipl, Vale C 4. — Våle 1540 1914, Wårlla 1542, Vårda 1546, Vårde 1548 1568, Våla 1572 1600, S. Wåle 1633, Wåle Södra 1825 1877 jb. — Vordha 1546 tl; Söder W. 1730t. lh; Nedre W. 1690t. lh, Södra el. Nedra W. 1771 lh. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl, urspr. under namnet *Våle*, se *Hynboholm* (förr Norra Våle) ovan. Benämningen *Södra V.* användes numera icke. Namnet, som är vanligt både i Sverige och Norge, är urspr. pl. *Våla(r)* av fsv. **vāl* (se NG, Indl. s. 84), som i värml.dial. ännu är det vanliga uttrycket för det som vid svedjande uppbrännes ("vål").

Vänsberg *vænsbærj*. — (j) Wänesberghe 1390 dipl, Venbergh C 36. — Wensberg o. d. 1540-1610, Wänsberg o. d. 1633-1877 jb. ∞ 1540 upptages en gård, vartill sedermera kommit en annan. F. leden ser ut att urspr. vara gen. av sjönamnet *Vänern*. Detta är dock tvivelaktigt då gårdarna ligga på betydligt avstånd från sjön, som ej ens syns härifrån.

1 Lilla (Vänsberg) *lælæ v.* $\frac{1}{3}$ sk. — Lisle 1587, Lilla 1725 1877 jb. ∞ Första g. jb 1587, skattetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl).

1 Stora (Vänsberg) *støræ v.* 1 kr. — St. 1660 1686, Stora 1725 1877 jb. — Ä. jbr frälseh. 1 mtl.

1 Åtorp *ætørp* $\frac{1}{8}$ fr. — Åtårph 1639, Åtorp 1715 1877 jb. ∞ Första g. jb 1639, kronoutj., snart $\frac{1}{8}$ mtl. Ligger vid en å.

1 Ängabäck *æybæk* $\frac{3}{4}$ sk, $\frac{1}{4}$ fr. — Engiäbek 1426 dipl. — Ängabek 1540, Engebäck o. d. 1568-1877 jb. ∞ Ä. jbr skatteh. 1 mtl. Ligger vid en bäck.

1 Öjenäs *ÿgnæs* $\frac{5893}{38400}$ kr, $\frac{32507}{38400}$ sk. — [Ognes 1551], Ögnes 1568 1590, Öigenes 1572, Öijenäs 1725 1877 jb. — Ygnes 1546 tl. ∞ Första g. jb 1551, skatteh. 1 mtl. Kronodelen är komministersboställe. Hör till Forshaga kapell. F. leden är urspr. fsv. gen. *öia(r)* av ordet *ö*. Gården ligger på ett näs i sjön N. Hyen. I dial.uttalet har *Öjenäs* blivit *Öjnäs*, varav sedan *Ygnäs* med *ng(n)* för *jn* ss. i *Vängbärj* för *Weinberg*, *Hängs* för *Heintz* o. d. samt med *y* för *ö* ss. i *Yngbryn* för *ögnabryn* 'ögonbryn', sjönamnet *Yngen* av *Ö(i)ngen* o. d.

1 Önnerud *ønæræ* 1 sk. — Önderud o. d. 1540-1633, Önnerud 1715 1877 jb. ∞ Ä. jbr skatteh. 1 mtl. F. leden är urspr. fsv. gen. *Önda(r)* av mansn. *Ö(i)nd* (isl. *Eyvindr*). Om -rud 'röjning' se inl.

1 Önnerudstorp *ønæstørp* $\frac{1}{2}$ sk. — Önderustårp 1582, Önnerudstorp 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1582, skattetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl). Ligger invid gården *Önnerud* (se ovan).

Hammarö

håmrøga Hammarön

Socknen var vid reformationstiden annex till Tingvalla, nuvarande Karlstad, men är nu eget pastorat.

Sockennamnet är detsamma som Hammaröns namn (se vidare naturnamnen), vilket sammanhänger med namnet å gården *Hammar* (se denna).

Namnformer före 1540: Hammarö 1296 dipl, Hamarö 1297 1347 1350 1366 dipl, Hamaröö 1318 dipl, (innan, vppa) Hamarönne 1414 dipl, Hamarhö 1351 dipl, Hamberona 1431-32 (avskr. omkr. 1440) ndipl 16: 99, Hamaröön 1486 dipl, Hammer ön C 36, Hamaröyn 1509 dipl.

Jordeboksformer fr. o. m. 1540: Hammeröön S. 1540, Hammerö S. 1542 1590, Hammarö S. 1686 1877.

Övriga namnformer: Hammaröns k. 1540 Skjb 175, Hammarö s. 1561 tl, Hambrö s. 1568 tl, Hamreö s. 1581 tl, Hameröön s. 1590 tl, Hammaröden s. 1610 sl, Hambröön 1648 Gs 129, Hammeröön ca 1640 Gs 7.

1 Askhult *y. åskhult, ä. åskholta* Askholtet $\frac{1}{3}$ sk. — Askehult 1600 1680, Askhult 1715 1877 jb. ∞ Första g. jb 1600, klosterbyg., sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl).

1 Björkholmen en holme i Väneren kr. — Björkholmen 1920 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Bryggholmen en holme i Väneren kr. — Bryggholmen 1920 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Bråten med Kärrängen *brætæn, järæya* $\frac{1}{2}$ sk. — Bråttenne 1542, Bråten o. d. 1551-1686, Bråten med torpet Kierr 1715, Bråten med torpet Kjerr 1825 1877, Bråten med Kärrängen 1917 jb. — (i) Bråtom 1540 Skjb 24, Bråten m. t. Kiär sl. 1600t. lh, Kärrängen ek. ∞ *Bråten* ä. jbr klosterh. 1 mtl ($\frac{1}{2}$ oförm.). 1697 tillkommer ett torp med namnet *Kärr*, numera *Kärrängen*. Namnet *Bråten* är best. form av *bråte* 'fälld skog'.

1 Bärstad *bæsta* $\frac{1}{4}$ sk. — Bergstadh 1577 1686, Bärstad 1715 1877 jb. — Bärsta 1576 tl 1734 1758 kb 1740t. 1773 ggk. ∞ Första g. jb 1577, frälsetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{4}$ mtl). F. leden är urspr. ordet *berg*. S. leden är ordet *stad* i bet. 'ställe, plats'. Gården ligger på en höjd.

1 Djupsundet *jupsunø* 1 sk. — Diwpasund 1468 dipl. — Diupesund o. d. 1540-1633, Djupsundet 1680 1725, Djupsundet 1825 1877 jb. — Diwpswnd 1540 Skjb 24. ∞ Å. jbr klosterh. 1 mtl. Jb 1630-

1736 upptaget som två hmn, det ena $\frac{1}{2}$ kr, det andra $\frac{1}{2}$ sk, från 1737 sammanförda till ett hmn, skatteh. 1 mtl. Ligger vid ett sund av Vänern.

Fiskevik *fèskvik*. — Fiskeuick 1587, Fiskevik 1825 1877 jb. ∞ Omfattar en gård och ett fiske. F. leden är väl urspr. fsv. gen. pl. av *fisk*. Gården ligger vid *Fiskeviken* (se naturnamnen).

1 $\frac{1}{3}$ sk. ∞ Första g. jb 1587, klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl).

2 ett fiske kr. ∞ Första g. jb 1568, dels upptaget ss. ett halvt notkast (kloster), dels ss. ett notvarp, senare ss. ett fiske. Ligger vid *Fiskeviksholmen* (se naturnamnen).

1 Garpen en ö i Vänern kr. — Garpen 1920 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Geterud *jètørå* $\frac{1}{4}$ fr. — Getterud(h) 1571 1590, Geterud o. d. 1585-1877 jb. ∞ Första g. jb 1571, frälsetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{4}$ mtl). F. leden är väl ett mot fda. *Gete* och fno. *Gewiti* svarande fsv. mansn. *Gete*. Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 Grimmen en holme i Vänern kr. — Grimman 1920, Grimmen 1921 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Gråberg *gråbærj* $\frac{1}{2}$ sk. — Gråberg o. d. 1540-1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl ($\frac{1}{2}$ oförm.). Gården ligger på ett berg.

1 Gunnarskär *gūnasær* $\frac{1}{3}$ sk. — Gunnarskär 1631, Gunnarskjer 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1631, kronoh. $\frac{1}{3}$, senare $\frac{1}{3}$ mtl ($\frac{1}{3}$ oförm.). F. leden är urspr. gen. av namnet *Gunnar*, s. leden är väl ordet *kärr* i den fsv. biformen *kär* (jfr värml.dial. *tor* för *torr* o. d.). I *Gunnarskär* har s sammansmält med *tje*-ljudet i *kär* till *sje*-ljud, varefter s. leden uppfattats ss. varande ordet *skär*.

1 Götetorp *jøtatorp* $\frac{1}{4}$ sk. — Giötetorp 1631, Giöttetorp 1633 1725, Gjötetorp 1825 1877 jb. — G(i)öttersta 1737 1758 kb, Göterstad 1758 1781 kb. ∞ Första g. jb 1631, kronoh. $\frac{1}{3}$, senare $\frac{1}{4}$ mtl ($\frac{1}{4}$ oförm.). F. leden är det fsv. mansn. *Göte*, s. leden ordet *torp*. Binnamnet *Göterstad* (*jøtæsta*) har som f. led det fsv. mansn. *Götar*, varav kanske det nyssnämnda *Göte* är kortform, och som s. led *stad*, väl efter äldre ortnamns mönster (jfr dock *Gerstad* i Grava sn och där anförda namn).

1 Hallersrud *hålsrud* $\frac{1}{2}$ sk. — Hällisrvdh 1540, Hallersrud o. d. 1572-1877, Hellsirudh 1543 jb. — Hallersrydh 1540 Skjb 24. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl ($\frac{1}{2}$ oförm.). F. leden är väl urspr. gen. av det fsv. mansn. *Hallor*, ä. *Haldor*, ehuru växlande skrivningar i äldre tid göra ursprunget något tvivelaktigt. Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 Hammar *håmar*, *håmår* 2 fr. — Hamär 1350 dipl. — Hammer 1540 1633, Hammar 1572 1877 jb. — N. 1660 1686, Nor. 1725 jb. — S. 1660 1686, Söd. 1725 jb. — Hammar 1540 Skjb 23. ∞ 1540 upptagas två klosterh. vartdera om 1 mtl, som 1787 förenats till en gård. De båda hemmanen benämndes på 1600- och 1700-talen *Norra*

och *Södra H.* På ägorna ligger Hammarö kyrka. Jfr sockennamnet. Namnet är ordet *hammar* i dess gamla bet. 'klippa'. Gården ligger vid berg.

Helltorp se **Hälltorp**.

Hovlanda *høvlanda*. — (j) Hoklande 1486 dipl. — Höflanda 1540, Hoflanda o. d. 1542-1877, Håfflanddhe 1543, Håf(f)landa 1581 1715 jb. — Hofflanda 1540 Skjb 24, Håflanda 1692 lh, Holanne 1581 tl. ∞ Sedan 1540 upptagas två gårdar. F. leden torde urspr. vara antingen best. form av adj. *hög* i den fsv. biform *hogh*, *hugh*, som även träffas i andra ortnamn, ss. fsv. *Hugha*, *Hoghaby*, *Uphugha*, *-hogha*, *-hova*, och vars *gh* blivit *v* liksom i det nyssnämnda fsv. *Uphova* m. m. (jfr *Hovlanda* i Väse sn och hd) eller möjligen *hof* 'hedniskt tempel', i vilket fall det nuvarande dial.uttalet med slutet *o* beror på oriktig utläsning (jfr E. Noreen, NoB 8, s. 28). S. leden är fsv. pl. av *land* i bet. 'terräng'. Gårdarna ligga på höjder.

1 Västra (Hovlanda) *væstræ h.* $\frac{1}{2}$ sk. — Wäst. 1715, Westra 1877 jb. — Wästere 1692 lh. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl ($\frac{1}{2}$ oförm.).

1 Ostra (Hovlanda) *østræ h.* $\frac{1}{2}$ sk. — Öst. 1715, Östra 1825 1877 jb. — Ö. 1692 lh. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl (1540 fr).

1 Hult *hult, hūltæ* Hultet $\frac{1}{3}$ sk. — ? Hok hulth C 36. — Hålltt 1568, Hult o. d. 1576-1877, Hulltett 1633 jb. — Håltitt 1576 tl, Holteth 1590 tl, Hulte(t) 1734 kb. ∞ Första g. jb 1568, klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl).

1 Hälltorp *hæltorp, hœltorp* $\frac{1}{2}$ sk. — Hälletorp 1540 1725, Hälltorp 1715 1914, Helltorp 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr kyrkoh. 1 mtl (präste). F. leden är väl urspr. fsv. gen. av mansn. *Hälle* (mindre sannolikt *Helge*, *Hälghe*). Om s. leden *torp* se inl.

1 Jonsbol (*jónsból*) $\frac{1}{2}$ sk. — Jönstorp 1540, Jonnstorp 1542 1600, Joenstorph 1686; Ionsbohl 1715, Jonsbol 1825 1877 jb. — Jons-
torp 1540 Skjb 24 1765 En 270 1781 kb 1851 lh. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl. Hette urspr. *Jonstorp*, vilket namn ännu är det i tal vanligast förekommande (*jónstorp*). Om s. lederna *torp* och *bol* 'hemman' se inl.

1 Kilene *gīlnæ, gīlanda* Kilanda $\frac{1}{3}$ sk. — Kila 1568, Kilenn 1572 1600, Kyllen(n)e 1610 1686, Kilene 1825 1877, Kyllende 1633 jb. — Kileen 1610 sl, Kihlande 1735 kb, Kyhlande 1736 kb, Kyhlne 1736 kb, Kihlne 1743 lh 1740t. 1773 ggk, Kilene 1758 kb, Kilanda 1786 1810t. lh 1838 kb kb. ∞ Första g. jb 1568, klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Namnet torde vara en urspr. sammansättning, där f. leden är ordet *kil* i bet. 'kilformig terräng' och s. leden det ord *lände* varom se *Ilanda* i Grava sn. *Kil(l)ände* har då dels utvecklats till *Kilene*, dels ofta ombildats till *Kilanda* (på liknande sätt som *Ilanda*).

1 Klöverud *kløværæ* $\frac{1}{2}$ sk. — Klöffuervdh 1540, Klöfverud o. d. 1543-1877 jb. ∞ Ä. jbr klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl, $\frac{1}{2}$ oförm.). F. leden är fsv. gen. av ett mot isl. *Klaufe* svarande fsv. mansn. *Klöve*. Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 Larberg *lárberj* 1 fr. — Laffuerbergh 1509 dipl. — Lagbergh 1540, Lauerbergh 1542, Lagerbergh 1543, Larberg 1546 1877 jb. —

Lagerbergh 1561 tl, Larberga 1600 sl, Labergh 1568 tl, -berg 1810t. lh. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. F. leden är möjligen urspr. gen. *laghar* (isl. *lagar*) av *lagh* (isl. *lǫgr*) 'vatten, vätska, lag'. Utvecklingen av *Laghar-* till *Lar-* är den samma som i no. *Lardal* av *Lagardalr* (NG VI, 367). Gården ligger på ett berg vid Vänern.

1 Lindenäs *līnæs* $\frac{1}{3}$ kr. — Linnäs 1605, Lindenäs 1633 1877 jb. — Linnäs 1590 tl, Linnes 1600 sl 1734 kb, Linnäs 1734 kb 1740t. 1773 ggk 1775 1810t. lh. ∞ Första g. jb 1605, frälsetorp, 1616 $\frac{1}{4}$ mtl, sedermera $\frac{1}{3}$ mtl ($\frac{1}{3}$ oförm.). Komministersboställe. Gården ligger på ett med lövskog beväxt näs i Vänern.

1 Lunden *lūna* $\frac{1}{2}$ sk. — Lunden o. d. 1568-1686 1914, Lund o. d. 1572-1600, Lundan 1633, Lunden el. Lunna 1715 1877 jb. — ? Lunden 1558 hskh 21: 8, Lunden 1765 En 285 1810t. lh kb ek GS, Lunna 1734 1837 kb. ∞ Första g. jb 1568, klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{2}$ mtl, $\frac{1}{2}$ oförm.). Namnets härledning är okänd; på grund av dial.uttalet, som synes förutsätta ett fem. *lund*, kan det icke vara best. form av det vanliga *lund*.

1 Långholmen, Västra en holme i Vänern kr. — Västra Långholmen 1920 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Långholmen, Östra en holme i Vänern kr. — Östra Långholmen 1920 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Lövnäs *lōvnæs* $\frac{1}{4}$ sk. — Löffnäs 1568 1590, Löfvenäs 1680 1877, Löfnäs 1914 jb. ∞ Första g. jb 1568, klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl, $\frac{1}{4}$ oförm.). Gården ligger på ett med lövskog beväxt näs i Vänern.

1 Mosserud *mō'ssərə* $\frac{1}{3}$ sk. — Måsserudh 1571-1686, Måserud 1590-1877, Mosserud 1914 jb. ∞ Första g. jb 1571, klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Om *-rud* 'röjning' se inl. Å gården finnes mossmark.

1 Mörmon *mōrmon* $\frac{1}{4}$ sk. — Mýremonn 1594, Möre- 1600, Mörmon o. d. 1621-1877 jb. ∞ Första g. jb 1594, klosternyb., sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). F. leden är urspr. antingen ordet *mýra* (värml.dial. *mör*) eller det gamla ordet *möre* 'skog på sumpig mark'. Gården ligger i skogsmark nära Vänern.

1 Nolgård *nō'lgah* 1 sk. — Nordergårdh 1540, Nord Gårdh 1568, Nolgårdenn 1590 1600, Nolgård o. d. 1633-1877 jb. — Norgardhen 1540 Skjb 24. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl. F. leden är dial.form för *nord*. Gården ligger norrut från kyrkan.

1 Otholmen en holme i Vänern kr. — Otholmen 1920 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Rud *rø* 1 fr. — Rwdh 1509 dipl. — Rud o. d. 1540-1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Namnet är fsv. *rudh*, *rodh* 'röjning', varom se inl.

1 Rudstorp *rō'størp* $\frac{1}{4}$ sk. — Rudstorp o. d. 1600-1877 jb. ∞ Första g. jb 1600, klostertorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl).

Ägorna äro sammanblandade med gården *Ruds* ägor. Detta hemman och hmet Rud som i jordregistret överförts till särskilt upplägg skola jäml. kammarkollegii beslut $\frac{3}{11}$ 1916 där upptagas under benämning *Rud med Rudstorp*.

Skagene *skågəna*. — Skaffwen 1509 dipl. — Skauen 1540, Ska-
uene 1542, Skaen(n)e 1543 1551, Skagen 1590-1877, Skagene 1914
jb. — Skaghen 1540 Skjb 24, Skaffwenn 1546 tl, Skagene 1758 kb
kb 1793 1851 lh. ∞ 1540 upptagas två gårdar, vartill kommit ännu
en gård. Namnet är kanske en urspr. sammansättning, där f. leden
är ordet *skage* 'udde' och s. leden urspr. best. form i dat. *önne* av *ö*
(fordom även i den allmännare bet. 'trakt vid vatten'). Jfr vidare
Stodene i Grava sn och *Jäverön*, i dial. även *Jäverne*, i Karlstads sn.
Gårdarna ligga vid en udde i Väneren.

1 Lilla (Skagene) *lëla sk.* $\frac{1}{4}$ fr. — Liille 1572, Lilla 1825 1877
jb. ∞ Första g. jb 1572, frälsetorp, sedermera överfört till hmn
($\frac{1}{4}$ mtl).

1 Stora (Skagene) *stōra sk.* $\frac{1}{4}$ sk. — Store 1660, Stora 1825
1877 jb. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl.

1 Västra (Skagene) *vēstra sk.* $\frac{1}{2}$ sk. — W. 1660 1686, Westra
1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl ($\frac{1}{2}$ oförm.). Ligger väster om
de andra gårdarna.

1 Svenshult *svēnsholt* Svensholt $\frac{1}{4}$ sk. — Hult 1624, Hulltt 1631;
Engelhult o. d. 1660-1686, Enghult el. Swänshult 1715, Svenshult 1825
1877 jb. — Engelhult el. Swenshult sl. 1600t. gkg 1743 lh. ∞ Första
g. jb 1624, krononyb., snart $\frac{1}{8}$, senare $\frac{1}{4}$ mtl ($\frac{1}{4}$ oförm.). Hette
tidigast *Hult*, därefter *Ängelhult*.

Sätter *sätər*. — Sätther C 36, Säter 1486 dipl. — Sätter o. d. 1540-
1877 jb. — Sätther 1540 Skjb 24. ∞ Sedan 1540 upptagas två går-
dar. Särskilda gårdsnamn användas sällan i dagligt tal. Namnet är
dial.form av ordet *säter*.

1 Norra (Sätter) (*nōrə sétər*) 1 sk. — N^a 1715, Norra 1825
1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl.

1 Södra (Sätter) (*sōnrə sétər* Sönnre S.) 1 sk. — S^a 1715,
Södra 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr klosterh. 1 mtl.

Takene *təkəna*. — Takenn 1568, Takene o. d. 1572-1877 jb. ∞
Omfattar två gårdar som icke upptas i de älsta jbr. Namnet är
best. form i dat. av subst. *taka* 'intaga'.

1 Västra (Takene) *vēstra t.* $\frac{1}{4}$ fr. — W. 1660 1686, Westra
1877 jb. ∞ Första g. jb 1571, frälsetorp, sedermera överfört till
hmn ($\frac{1}{4}$ mtl).

1 Östra (Takene) *ōstra t.* $\frac{1}{2}$ sk. — Öst. 1715, Östra 1825 1877
jb. ∞ Första g. jb 1568, klostertorp, sedermera överfört till hmn
($\frac{1}{2}$ mtl).

1 Torp *terp* $\frac{1}{2}$ sk. — Tarpp C 36. — Torp 1540 1877 jb. ∞ Ä.
jbr klosterh. 1 mtl. Om namnet se inl.

1 Toverud *tòvərə* $\frac{1}{2}$ sk. — Toffrydh 1486 dipl. — Tofverud o. d. 1540-1877. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. F. leden är urspr. fsv. gen. *Tova* av mansn. *Tove*. Om *-rud* 'röjning' se inl.

1 Trumman en holme i Vätern kr. — Trumman 1920 jb. ∞ Tillhör Hammarö kyrka. Upptagen i jb enligt kammarkollegii beslut $\frac{26}{2}$ 1920. Se vidare naturnamnen.

1 Tvärhult y. *tværhølt* Tvärholt, ä. *tværhøltə* Tvärholtet, $\frac{1}{4}$ fr. — Twerhult 1641, Tvärhult 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1641, frälseh. $\frac{1}{4}$ mtl. F. leden är adj. *tvär* 'tvärs över liggande'. Namnet är kanske på ett eller annat sätt givet i förhållande till de närbelägna äldre gårdarna *Askhult* och *Svenshult* (älst *Hult*).

Tye *tyə*. — Tyä C 36, Thiya C 36. — Tyghe 1540, Tydö 1542, Tyde 1543, Tyie 1546 1551, Tiie 1550, Tye 1568, Tya 1590, Tye 1600 1877 jb. — Tyghe 1546 tl, Tydho 1561 tl, Tyie 1568 tl. ∞ Sedan 1540 upptagas två gårdar. Härledningen av namnet är obekant (jfr möjligen *Tydje* sn, Dalsl., SOÄ XVII, 38 f.).

1 Västra (Tye) *væstrə t.* 1 sk. — Wäst. 1715 1725, Westra 1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Har även kallats *Nedre* (jfr följande gård).

1 Östra (Tye) *østrə t.* 1 sk. — Öfre 1715, Öfra 1725; Östra 1825 1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Har även kallats *Övre T.* (jfr föregående gård). I dagligt tal användes benämningen *Börsen* (*búrsən*).

1 Östanås *østangs* $\frac{1}{2}$ fr. — ? Ostnäs 1486 dipl. — Östenåss 1540 1600, Östanås 1633 1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Gården ligger öster om en höjd. Medeltidsformen *Ostnäs* är kanske skrivfel för **Östnas*.

Försvunna:

Bäck(en). — Bäk C 36. — Bäckén 1765 En 275. ∞ Enligt En torp under Hammar.

Stommen. — Stompnen y Hammarö 1540 Skjb 175.

Karlstad (socken)*kålsta länssösamling* K. landsförsamling

Socken var vid reformationstiden moderförsamling med annexerna Grava och Hammarö. Den är nu annex till staden.

Hette urspr. *Tingvalla*. Namnet förändrades i sammanhang med staden Karlstads grundläggning 1584. Vid Tingvalla hölls under medeltiden Värmlands landsting. I medeltidsbrev omnämnes "lagberget" ("a lagberghe i Th." 1411 dipl, "pa laghbergit i Th." 1473 dipl). S. leden i namnet är gammal pl. av ordet *vall* i bet. 'grässlätt'.

Namnformer före 1540: (de) Thingwaldum 1290 dipl, (par.) Thingwalli 1291 dipl, (de) Thyngwallum 1305 1326 1353 dipl, Thingvalla 1307 1443 Stu 190, (de) Tyngwallom 1315 dipl, (de) Thingwallum 1340 1386 dipl, (per) Thingualdis 1347 dipl, Þingvallä kyrkio 1347 dipl, (af) Þingwallum 1354 dipl, (de, scriptum) Thinguallis 1357 1359 (avskr. 1399) ndipl 3: 249, (eccl.) Thinguallensis (adj.) 1355 (avskr. 1399) ndipl 3: 248, (de, aff) Thingwallum 1354 1359 dipl (Lgn 9) 1359 (avskr. 1399) ndipl 3: 249, Thingualla 1360 1399 dipl, (i) Tingwalla 1361 dipl 1520 Stb 5: 639 1523 reg, (i) Þingwallum m. 1300t. MEL, (i(n)) Thingwalla 1389 1473 dipl 1444 Lgn 33, (i) Thingwallom 1397 1411 dipl 1431 hskh 12: 78, 80, 1440 dipl, (in) Thingwallis 1411 dipl, (in) Tingualla 1434 dipl, Thingwaldis 1435 dipl, (i) Thingwall 1438 dipl, (i) Thyngualda 1440 ndipl 16: 115, Thingwalda 1440 dipl, (i) Tingwallom 1441 dipl, (i) Tingualdom 1441 dipl, Thingwaldha s. 1450 dipl, (j) Tingwallom m. 1400t. KrL, (j) Tingvallä 1467 dipl, (i) Tingwolde 1483 dipl, Tingwalle (sogn) C 4, Tingwalla prestagell 1509 dipl, Tinghewal 1529 reg, Tinghauol 1529 reg, (i) Tingwalle 1531 reg, Tingualla civitas 1532 Ahs 295, Tingvalla 1539 OMagnus.

Jordeboksformer fr. o. m. 1540: Tingualla S. 1540 1576, Tingwalle S. o. d. 1543-1581; Karlstad(h) S. 1585 1590, Carlstad(h) S. 1600 1680, Carlstads S. o. d. 1633-1877.

Övriga namnformer: Tingevall s. 1555 reg, Tingewal(ssmarknat) 1666 Gs 332.

1 Alster *álstær* $\frac{1}{3}$ fr. (sät.). — Alstirs quern 1397 dipl, Alsters quern 1415 dipl, Alsterqwärn 1441 dipl, Alstre quärn 1486 dipl, Alsters qwärn C 36, Alstrwm C 20. — Alster 1571 1680, Allster 1686 1877 jb. ∞ Första g. jb 1572, frälsetorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Ett annat frälsetorp upptages jb 1571—1606. Kallas ofta *Alsters bruk* (*álstæs bru'k*) på grund av flera industriella anläggningar å gården (tegelbruk, såg, kvarn). Under medeltiden omtalas *Alsters kvarn* (-s i de älsta formerna är påfallande), som upptages i jb 1571—1825. Namnet *Alster* tillkommer urspr. den förbiflytande älven (se sjön *Alstern*, naturnamnen).

Aspsäter *áspsætær*. — Aspesäter 1594, Aspsätter 1725 1825, Aspsäter 1877 jb. ∞ Omfattar två sent tillkomna gårdar, varav den ena uppdelats i tvenne.

1 Norra (Aspsäter) (*nø' rə a.*) ³⁵⁹/₁₅₀₀ sk. — N. 1686, Norra 1877 jb. — Norra el. Ericsberg 1803 lh, Ericsberg el. A. 1829 lh, Eriksberg kb bek GS. ∞ Första g. jb 1614, frälsetorp, från 1616 ¹/₃ mtl (¹/₃ oförm.). Jfr nr 2. Kallas vanligen *Eriksberg* (*eriksbærg*).

2 Norra (Aspsäter) ⁴⁷/₅₀₀ kr. — Norra 1877 jb. ∞ Införes jb 1877, utbrutet ur nr 1. Kronopark. Kallas i tal *Sörmon* (*sörmon*); jfr skogen *Sörmon*.

1 Södra (Aspsäter) *sønra a.* ¹/₃ sk. — S. 1686, Södra 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1594, kronotorp, sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). Kallas vanligen endast *Aspsäter*.

1 Bommestad *bòmsta* ¹/₃ sk. — Bommestade 1568, Bomerstadh 1576 1581, -sta 1610, Bummerstadh 1590 1633, Bommerstan 1660 1680, -stad 1686 1725, Bommestad 1825 1877 jb. — Bwmbestadha 1546 tl, Bommesta 1576 tl 1705 kb 1773 ggk, Bomberstadh 1590 tl, Bommerstad 1600 sl, Bomsta 1699 1721 kb, -stad 1749 kb 1811 lh. ∞ Första g. jb 1568, frälsetorp, sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). F. leden är urspr. fsv. gen. av *bombare* 'trumslagare' (jfr fsv. *bomba*, isl. *bumba* 'trumma'). S. leden är urspr. pl. av *stad* med bet. 'boplats' (se inl.).

1 Dingelsundet *dɪŋəlsunə* ¹/₃ sk. — Dingnelssön 1582, Dýgnelsiö 1585, Dingerssöön 1600, Dingelsön(n) 1610 1633, Dingilzöön 1621, Dingelsundet 1660 1715 1914, Dingelsund 1825 1877 jb. — Dingesöön 1600 sl, Dingelssiö 1610 sl, Dyngölssundet 1664 Gs 286. ∞ Första g. jb 1582 (1581), kyrkonyb., sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). Namnet sammanhänger tydligen med det från Norrland 1331 kända *Dingilsö*, men är f. ö. oklart. S. leden synes urspr. ha varit ö. Gården ligger vid ett sund i Vänern.

1 Edsgatan *ésgata* ¹/₂ sk. — Edttz Gattetörp 1568, Edttzgattetårp 1572, Edzgatta 1576 1581, Erichzgata 1610 1680, Erickzgatta 1621 1633, Erikz el. Edzgatan 1715, Edsgatan 1825 1877 jb. — Erisgatan 1540 Skjb 175, Esgatha 1576 tl, Ericksgata 1669 kb. ∞ Första g. jb 1568, kronotorp, sedermera överfört till hmn (¹/₂ mtl). F. leden är väl gen. av *ed* 'passage mellan eller utefter vatten', i äldre tid ofta omtytt till *Eriks*-. S. leden är best. form av *gata* i bet. 'väg'. Gården ligger vid landsvägen intill sjön Alstern.

1 Ekorrviken *ikørvika* ¹/₃ fr. — Ikorneuikan 1587, Ikornawiken 1590, Ekorrviken 1825 1877, Ekorrviken 1914 jb. — Ekorwýken 1590 tl. ∞ Första g. jb 1587 (1584), krononyb., torp, sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). F. leden är urspr. fsv. gen. *ekorna*, *ikorna* 'ekorre' (i värml.dial. *icker*). Gården ligger vid en vik på Jäverön.

1 Fantviken *fäntvika* ¹/₃ fr. — Fanteuiken 1585, Fantviken 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1585 (1582), kyrkonyb., sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). F. leden är urspr. fsv. gen. pl. av *fant* eller dess biform i sv. dial. (t. e. värml.) *fante* 'tok, tölp, trashank o. d.', här snarast ss. i no. *fantefolk* avseende 'tattare, zigenare' (påpekad av Lidén); jfr värml. *fantegut* 'lösdrivare'. Gården ligger vid en vik på Jäverön.

Fintan *finta*. — Finnetan 1568 1576, Finnetagen 1585 1610, Fintan 1633 1877 jb. — Finta 1669 kb kb 1600t. 1700t. ggk 1697

1820t. lh. ∞ Urspr. en gård, som numera uppdelats i tvenne. F. leden är väl urspr. folkslagsnamnet *finne*. S. leden är urspr. best. form av subst. *taga* 'intaga'.

1 ¹⁷⁹/₅₀₀ sk. ∞ Första g. jb 1568, kronotorp, sedermera överfört till hmn (¹/₂ mtl). Jfr nr 2.

2 ⁷¹/₅₀₀ kr. ∞ Införes jb 1877, utbrutet ur nr 1. Kronopark; kallas vanligen *Kronoparken* (*krønparken*).

1 **Fintatorp** *fintatorp* ¹/₃ sk. — Fintan(n) 1616 1633, Finnetan 1621; Fintatorp o. d. 1660-1877 jb. — Finitatorpp 1590 tl; Finethan 1600 sl, Finnetan 1610 sl. ∞ Första g. jb 1616 (i tl på 1500-talet), skatteh. ¹/₃ mtl, älst även kallat *Finnetan* (jfr den närliggande gården *Fintan*). Jb 1581—86 upptages ett kyrkonyb. *Finneta(g)torp*.

1 **Glofsön** *gløfsa* Glofsen, en holme sk. — [Gläfsand 1698, Gläfsand 1715], Glofsan o. d. 1723-1877, Glofsön 1914 jb. — Glöfsen 1600t. ggk, Glöfsanden sl. 1600t. ggk, Glöffsan 1698 kb, Glofsa 1721 1749 kb, Glöfsa 1740t. lh, Glofsön 1700t. ggk kb. ∞ Första g. jb 1698, krono. Belägen i Vänern. Se vidare naturnamnen.

1 **Henstad** *hénsta* ¹/₄ sk. — Henstad o. d. 1616-1877, -stan 1660 jb. — Heenstad 1600 sl. ∞ Första g. jb 1616, skatteh. ¹/₄ mtl. F. leden är urspr. gen. av det gamla mansn. *Heden* (fsv. *Hidhin*). S. leden är *stad* 'boplatz' (se inl.) eller, då namnet synes vara jämförelsevis ungt, kanske snarare urspr. best. form av *taga* 'intaga' (jfr *Fintan*).

1 **Jäverön** *jævæga*, *jævænå* Jäverne ¹/₂ fr. — Gäffuerönn o. d. 1540-1610, Gäffuerne 1543, Geffuernerne 1572, Jäfverön 1825 1877 jb. — Gäffuerne 1581 tl, Gefverne 1764 kb, Diäfverne 1698 kb, Jäfverne 1699 kb kb 1771 1783 lh, Diefwernö 1703 kb. ∞ Jb 1540—51 upptages ett kronotorp (skattetorp) i Alsters sn, Väse hd (1540 i Ölme sn och hd). Från 1568 i Karlstads sn, sedermera överfört till hmn (¹/₂ mtl). Gården ligger på *Jäverön* (se naturnamnen). F. leden är väl urspr. fsv. gen. sg. *giävar* av *giäf* 'gåva', antydande att ön någon gång blivit bortskänkt. Talformen *Jäverne* har ss. s. led gammal dat. i best. form *önne* av *ö*.

1 **Kattviken** ä. *kätvika* ¹/₃ sk. — (aff) Katthawikom C 36, Katuiken C 36. — Kattewych 1571, Kattewykan 1610 1725, Kattviken 1825 1877 jb. — Bergvik kb, Bergviken GS. ∞ Första g. jb 1571, frälsetorp, sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). Numera användes vanligen namnet *Bergvik* (*bærjvik*). F. leden i *Kattviken* är urspr. fsv. gen. *katta* av *katt*, troligen i bet. 'vildkatt'. Gården ligger vid *Kattviken* (se naturnamnen) intill bergshöjder.

1 **Knappstad** *knäpsta* ¹/₂ fr. — Knapstade 1568, Knapstadh 1572 1686, Knappstad 1725 1877 jb. ∞ Första g. jb 1568, frälsetorp, sedermera överfört till hmn (¹/₂ mtl). F. leden är säkerligen gen. av det fsv. (och isl.-fno.) tillnamnet (fda. mansn.) *Knapp*. Om s. leden *stad* med bet. 'boplatz' se inl. (jfr dock *Henstad*).

1 **Kroppkärr** *krøppær* 1 sk. — ? Croppoker 1348 dipl. — Kråpkier 1568, Nhore Kroppekier, Söndre Kråppekier 1572, Kroppekier 1576 1585, Kroppkjerr 1825 1877 jb. — Kroppkärr 1830t. lh kb bek GS. ∞ Första g. jb 1568, kronotorp, sedermera överfört till hmn

(1 mtl); saknas jb 1586—1613. Namnet är väl urspr. namn på *Kroppkärrssjön* (se naturnamnen), vid vilken gården ligger. F. leden är väl ettdera av dial.orden *kroppa* 'klimp, klump' (jfr *Kroppa* sn, Färnebo hd) eller *kropp* 'takkrön' (ags. *cropp* 'topp', fhty. *kropf* 'utväxt'), som ingår i t. ex. *kroppås* 'det översta av taket', *Kroppefjäll* på Dal (SOÄ XVIII, 155), m. m. (även i bet. 'knöl, klump', t. ex. i *kroppkakor*) och syftar i så fall på höjden öster om sjön.

1 Långsviken *långsvika* $\frac{1}{3}$ fr. — Languiken 1585, Longswicken 1590, Långsviken o. d. 1600-1877 jb. ∞ Första g. jb 1585 (1582), kyrkonyb., sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). F. leden är väl antingen gen. av det gamla mansn. *Lång* eller (Lidén) av ett urspr. namn **Langer* 'den långa' på den vik på Jäverön vid vilken gården ligger.

1 Lövnäs *løvnæs* $\frac{1}{3}$ sk. — [Loffuenhäas 1571,] Löfnäs o. d. 1572-1825 1914, Löfvenäs o. d. 1680-1877 jb. ∞ Första g. jb 1571, kronotorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Gården ligger på ett delvis med lövskog beväxt näs i Vänern.

Mölnaretorp *mønetorp*. — Mölnertorp 1623, Mölnaretorp 1680 1877 jb. — Mjölnaretorp kb; Mölnaregården 1669 1721 kb 1700t. 1770t. lh, -gård 1770t. 1800t. lh, Mölnargårdarne 1724 lh. ∞ Omfattar två sent tillkomna gårdar. Ofta har förekommit namnet *Mölnaregården*, dock företrädesvis för den äldre av gårdarna (se *Västra M.* nedan). F. leden är dial. biform till ordet *mjölnare*. Gårdarna ligga vid Alstersälven.

1 Västra (Mölnaretorp) (*væstræ m.*) $\frac{1}{4}$ fr. — W. 1653 1686, Westra 1877 jb. ∞ Första g. jb 1623, kronoh. $\frac{1}{4}$ mtl. Kallas vanligen *Mölnaregården* (*mønægæn*).

1 Östra (Mölnaretorp) *østræ m.* $\frac{1}{4}$ fr (sät.). — Ö. 1653 1686, Östra 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1653, skatteh. $\frac{1}{4}$ mtl.

1 Rud *rud* 1 fr. — (i) Rudi 1434 dipl. — Rud o. d. 1540-1877 jb. ∞ Å. jbr frälseh. 1 mtl. Kallas ofta *Karlstadsrud* (*kålstarud*). Namnet är ordet *rud* 'röjning' (se inl.).

1 Rudstorp *rústerpæ* Rudstorpet, ett torp fr under frälsehemmanet Rud nr 1. — Rudstorp o. d. 1694-1877 jb. ∞ Första g. jb 1694, oskattl. frälsetorp. F. leden är gårdsnamnet *Rud* (se ovan).

1 Smörhall (*smørhal*) $\frac{1}{3}$ fr. — Smörhall 1587 1877 jb. — Halla 1669 1721 kb, Hallan 1704 kb. ∞ Första g. jb 1587, krononyb., sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Kallas vanligen *Hallen* (*hála*), vilket namn är best. form av ordet *hall* 'häll'. Anledningen till namnet *Smörhall* är obekant (jfr O. Lundberg, NoB 8, s. 49 ff.).

1 Sundet *súnø* $\frac{1}{3}$ fr. — Sundit 1600, Sundet o. d. 1610-1725 1914, Sunnet 1825 1877 jb. ∞ Första g. jb 1600, kronotorp, sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Ligger på Jäverön vid ett sund.

1 Svinbäcken *svinbækæn* $\frac{1}{4}$ sk. — Swinebäcken o. d. 1600-1686, Svinbäcken 1715 1877 jb. ∞ Första g. jb 1600 (1594), krononyb., sedermera överfört till hmn ($\frac{1}{3}$ mtl). Ligger vid en till Kroppkärrssjön rinnande bäck.

1 Vidön *vidøn, vidøa* 1 sk. — (de) Widhö 1312 dipl, (de) Withö 1314 dipl, (de) Vidö 1314 dipl, (de) Vide 1314 dipl, (i) Vidönne 1434

dipl, Vidö C 20 C 21. — Vidön 1540 1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. F. leden är väl adj. *vid* 'vidsträckt' eller snarare växtnamnet *vide*. Gården ligger på en terräng, som förr säkerligen varit en ö i Vänern.

1 **Våxnäs** *våksnæs* ^{171/23040} kr, ^{22869/23040} fr (sät.). — Ofir, Nidhir Wachsenes 1443 dipl, Waaxnäs 1444 dipl, Öffwre Waaxnes 1450 dipl, Nidhre Waxnes 1450 dipl, Öffrawaxnes, Nidhrewaxnes C 4, Woxsnes 1508 ndipl 15:117. — Voxnäss 1540, Wåxnäs 1680 1877 jb. — Norra V. 1705 1768 lh, Södra V. 1700t. lh, Stora V. 1764 kb 1765 En 255 1768 lh 1830t. lh bek, St. V. ek GS, Lilla V. 1765 En 255 1760t. 1793 lh bek, L. V. ek GS. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Saknas jb 1608-23. Jb 1540—1600 upptages ännu ett hmn med namnet Våxnäs. En stor del av gården hör till Karlstads stad (³/₄ mtl, kallat *Stora V.* förbytt till staden 1763, enl. kam.kollegii skrivelse ²⁴/₁ 1817, och vissa områden av ¹/₄ mtl, kallat *Lilla V.*, ävenledes införlivade med staden). Under medeltiden skildes mellan *Övre* och *Nedre V.*, sedermera mellan *Norra* och *Södra V.* och slutligen mellan *Stora* och *Lilla V.* — Huruvida f. leden urspr. är gen. av ordet *våg* i den från sv. dial. kända bet. 'vatten' är ovisst. Gården ligger vid Klarälven.

1 **Välsviken** *vælsvika* ¹/₃ sk. — Wälingzuich 1574, Wellingzwi-kiann 1600, Wälswyken 1610, Wälsviken 1825 1877 jb. — Wellingz-wigh 1576 tl, Wälinxuiken 1581 tl. ∞ Första g. jb 1574, frälsetorp, sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). Gårdens namn tillhör urspr. den bredvidliggande viken av Vänern, nu kallad *Välsvikstjärnet* (se naturnamnen). Detta namn visar att viken betraktats som en sjö, ej som en vik. Dess urspr. namn kan då ha varit antingen *Vällingen*, som finns som sjönamn på flera ställen i Sverge, en bildning till *vall* ("Vallsjön") eller det *Väling* som ingår i fsv. *Welingxnees* 1354, nu *Välsnäs*, och väl hör till fsv. *val* 'stock, stång' (ingående i *grundval*). Jfr Hellquist, Sjön. s. 735. Sedermera har då *vik* tillagts. Namnets utveckling har i så fall varit som i det nyssnämnda *Välsnäs* av *Välingsnäs*.

1 **Åtorp** *åtorp* ¹/₃ fr (sät.). — Åtorp 1607, Åtorp 1610 1877 jb. ∞ Första g. jb 1607, frälsetorp, sedermera överfört till hmn (¹/₃ mtl). Motsvarar troligen ett i jb 1571-1606 upptaget frälsetorp *Alster*. Gården ligger vid Alstersälven.

Försvunna:

Fialstapn, -stafn. — Fialstapn 1291 dipl, Fialstafn 1281-92 dipl (Fialstampn a t.). ∞ Nämnes som domkyrkogods i Tingvalla socken i slutet av 1200-talet. F. leden kan vara fsv. *fjäl* (för äldre **fial*) 'fjöl, bräda', i fno. samt i sv. ortnamn även med bet. 'bro, spång' (se Hellquist, NoB 4, s. 138 f.) och s. leden fsv. **stamn* 'fördämning' (jfr *stämna* i samma bet. och SOÄ XIX, 26).

Tingvalla stom. — Tingvalla stomp(s) 1540 Skjb 175.

Karlstad (stad)

kálsta

Karlstad erhöill stadsprivilegier av hertig Karl (senare Karl IX) $\frac{5}{3}$ 1584, varigenom staden till evärdelig egendom erhöill hela *Tingvallaön* jämte fiskevatten och andra därtill hörande ägor ävensom området norr om älven intill Färjestads och Ruds ägor (med undantag av Kroppkärr). Genom k. br. $\frac{8}{3}$ 1609 tillförsäkrades staden hemmanet *Tormestad* och genom k. br. $\frac{12}{3}$ 1633 i stället för *Romstad* gården *Södra Våxnäs* (se Karlstads sn). *Romstad* skulle tillsvidare brukas som arrende men blev 1649 åter stadens egendom. Genom k. br. $\frac{29}{12}$ 1647 bekräftades donationen av *Tingvallaön*. Enligt magistratens och stadsfullmäktiges uppgift till kammarkollegium består stadens donationsjord av 1) *Tingvallaön*, vilken inbegripit de gamla hemmanen *Tormestad* eller *Herrhagen*, *Tingvalla* eller *Viken* och *Långön* och *Bjeffsen*¹; 2) öster om Klarälven: hemmanen *Sundsta*, "*Kortåsen*" och *Heden*² jämte *Örsholmen* (jfr naturv.); 3) väster om Klarälven: hemmanen *S. Våxnäs* och *Romstad*. — I ä. jbr återfinnas av dessa hemman följande, varjämte här även upptagas hemmanen *Sanna* och *Sandbäcken*, *Norra* och *Södra*, vilka i sen tid införlivats med staden. Se även *Våxnäs* i Karlstads sn.

Kartåsen. — Karttåss 1572 1581, Karttåssen 1585 jb. ∞ Första g. jb 1572, kronotorp. Låg öster om Sundstad (enligt karta 1713, R 134). F. leden är väl urspr. *kartl*, möjligen i den från Närke kända bet. 'mindre sten' (jfr även vgt.dial. *kartmosse* 'tuvig mosse' m. m.).

Långön. — Långön 1540, Lanngnö 1542, Långnö 1543, Lagnöden 1546 1548, Lagö(ö)n 1550 1551, Langnön 1576, Langöö 1585 jb. — Lagnön 1540 Skjb 175, Långö(h)n 1713 1839 lh. ∞ Ä. jbr 2 kyrkoh. (präste) om vardera 1 mtl. Hmnet bestod av (åtminstone norra delen av) den långsträckta ö som bildar stadens fortsättning åt sydväst.

Romstad. — Rusta 1540, Romstadh 1542-1600, Rumstad 1543, Råmsta 1548 jb. — Romsta 1713 lh, Romstad 1790t. 1839 lh. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Härledningen av f. leden är okänd. S. leden är väl urspr. pl. av *stad* med bet. 'boplats' (se vidare inl.).

Sandbäcken *sānbækən*. — Sandebäkien 1600, Sandbäcken 1610 1877 jb. — Sannebecken 1581 tl. ∞ Omfattar två i jb sent införda gårdar, fr. o. m. 1914 införlivade med Karlstads stad jämll. k. br. $\frac{26}{3}$ 1913. Ligger vid en till Klarälven rinnande bäck.

Norra (Sandbäcken) *nø'rə s.* ($\frac{1}{4}$ kr). — N. 1660, Norra 1825 1877; St. 1680 1686 jb. — Öffre 1663 1664 Gs 274, 296. ∞

¹ *Bjåfsen* (*Bieffsen* 1713 R 134) låg söder om Långön och är fortfarande namn på en lägenhet här (dial.uttal *bjæfsa*).

² Ligger mellan Örsholmen och Vålsviken.

Första g. jb 1646, frälseh. $\frac{1}{4}$ mtl. Har förr även kallats *Övre* och *Stora S.* (jfr följande).

Södra (Sandbäcken) *sønrø s.* ($\frac{1}{6}$ kr, $\frac{1}{12}$ fr). — S^a 1715 1725, Södra 1825 1877 jb. — Nedre 1663 1664 Gs 274, 303, Neder 1664 Gs 296. ∞ Första g. jb 1600 kronotorp, senare överfört till hmn ($\frac{1}{4}$ mtl). Har förr även kallats *Nedre S.* (jfr föreg.).

Sanna *såna* (1 kr). — Sanda 1540 1680, Sanna 1686 1877 jb. ∞ Ä. jbr frälseh. 1 mtl. Fr. o. m. 1914 införlivat med Karlstads stad jäml. k. br. $\frac{26}{9}$ 1913. Namnet är urspr. fsv. pl. *sanda(r)* av ordet *sand*.

Sundstad. — Sunstadh 1585 jb. — Sundsta 1713 1839 lh, Sunsta GS. ∞ Jb 1585 kyrkotorp. F. leden är kanske *sund*. Ligger där Klarälven grenar sig. S. leden är *stad* i bet. 'plats'.

Tormestad. — Tormestadh 1540 1585, -sta 1546 1551, Tormodsta 1542, Tormosta 1543, Tärmestadh 1572 1581 jb. — Tormistada 1540 Skjb 175, Tormestad 1696-1839 lh. ∞ Ä. jbr kyrkoh. (präste) 1 mtl. Låg strax öster om den nuvarande staden. F. leden är fsv. mansn. *Thormod*. Om s. leden se *Romstad*.

B. Naturnamn.

Sjöar, tjärnar, vikar, sund.

Abborrtjärnen (Norra och Södra) G *åbørgæna* (*nørra, sønrra*). — Norrkärn, Sörkärn 1776 R 23, Aborrtjärn el. Nordtjärn Cm, Sörtjärn Cm, Sörtj. ek.

Acksjön G *åksøn*. — Agsjön 1663 Gs 270, Acksjön 1765 En 302 1776 R 23, Acksjön ek GS Cm. ∞ Härledningen av f. leden är obekant, då intet av de hos Lidén, Festskrift till Johansson, s. 111 f. med där anförd litt., anförda tolkningsförsöken synes antagligt.

Alstern G samt (till större delen) Väse hd *ålstørn* (*ålstun*). — Alstern 1664 Gs 284 En 256 1768 lh 1773 Fw 17 glex 1:42 Bn 107 ek bek GS Cm Sve 5:409, Alstern 1665 Gs 317, Alster 1670t. R 133, Alstern Hofsten 46, Allstern 1783 lh. ∞ Namnet *Alstern*, som även förekommer ss. sjönamn i Färnebo hd och i Småland samt som bekant vid Hamburg, är förmodligen förkortat av *Alstersjön* liksom det förr stundom förekommande namnet på Alstersälven *Alstran* av *Alsterån*. Båda dessa namn innehålla ordet *alster* i en äldre bet. 'något som tillväxer', väl syftande på växlande vattenstånd, troligen närmast i älven, som tidigare än sjön torde ha fått namn att döma av andra liknande fall. Jfr gården *Alster*.

Färdsjön G *få'søn*. — Far-Kärn 1728 R 10; Far Siön 1736 R 11, Fålsjön En 303, FarsSiön 1779 R 23, Farsjön ek GS, Fallsjön el. Farsjön Cm. ∞ F. leden är säkerligen *färd* (i dial. *fal*), kanske i den dial. bet. 'spår (efter djur)'.
F

Hyen, Norra och Södra G samt Kils hd *nørra, sønrra hy'en, (sødrø) hy'n, (hy'nørra* Hynarna). — Hyggen 1663 Gs 270, Hynnen 1670t. R 133, Norre Hyn 1697 R 134, Lacus Norr, Söder Hynnen 1708 R 134, Norr-Hynnen, Söder-Hynnen 1742 R 133, Siön Nedra Hyn 1771 R 18 1774 R 20, Norra, Södra Hyen 1776 R 23 En 302 Cm, Sjön Södra Hyn 1780 R 23, N., S. Hyen Hln, Norra, Södra Hyn ek GS Sve 5:402, Hyn Bm 13. ∞ Namnet visar sig på grund av äldre skrivningar (och dial.uttalet) vara ett urspr. *Hynnen* (jfr värml. *pien* för *pinnen* o. d.), en nära släkting till älvsnamnet *Hynnan* i Älvdals hd, det östgötska sjön. *Hunn* och det no. gårdsnamnet (urspr. sjön.) *Hunn*. Vad detta urspr. betyder är mycket ovist. Ett förslag är framställt av Bugge hos Rygh, En s. 111; andra gissningar hos Hellquist, Sjön. s. 237 ff.

Ilandasjön G *ilandasøn*. — Ilanda siön 1765 En 302, Ilandasjön Cm; Ilandatjärn ek. ∞ Vid *Ilanda*.

Kattjärn G *kåtjæn, kätjæn*. ∞ Öster om Öjenäs.

Kroppkärrssjön G *krø'pjøræn*. — Kroppekärnen 1662 Gs 255, Kroppekiärn 1665 Gs 324, Kroppekiern 1708 R 8, Kropptjern Hln,

Kroppkärrs Siön 1744 R 11, Kroppkiärs siön En 256, Kroppkjers Sjön 1770 R 18, Kroppkärrs sjön ek GS, Kroppkärrsjön Cm. ∞ Vid gården *Kroppkärr* (jfr denna).

Lindtjärn G *lmgæn*. — Lind-Kjörn 1766 R 16, Linnkjörn 1779 Fw 884, Linnkjörn Bn 143, Lind tj. ek, Lintj. ek GS, Lintjärn Cm.

Lomtjärn G *lómægæn*. ∞ Mellan Färdsjön och Narsjön.

Långarna G *lågæra*. — Lången 1765 En 302. ∞ Lång och smal tjärn väster om Ilanda.

Narsjön G *na'sæn*. — Narsjön ek, Nordsjön el. Narsjön Cm. ∞ Härledningen av f. leden är okänd.

Sandbäckstjärnet K *sånbæksjæne*. — Sanbeckzkärnen 1664 Gs 303, Sandbäckskärn En 263. ∞ Norr om *Sandbäcken*.

Skårenoret G *skårængæra*. — (i) Skoro nore 1359 dipl. — Skåre Noret 1765 En 304. ∞ Strax väster om *Skåre* station. Har varit ett rinnande vatten (1359 dipl: "i Sk. n. i mizströmen" och se En s. 304). S. leden är nor 'förträngning, särskilt av vatten'.

Stodenenoret G *støngæra*. Binamn: **Torpnoret** *tørpnoæra*. — Torps Noret 1765 En 304. ∞ Mellan *Stodene* och *Torp*. Har varit ett rinnande vatten (se En s. 304). Om s. leden se föreg.

Stodenesjön G *stønsæn*. — Stodenetjärn Cm. ∞ Vid *Stodene*.

Sundstadstjärn, Lilla och Stora Kst. — Sundstadh kärnen 1664 Gs 285, L^a, Store Sundsta-Kiern 1713 lh, Sundstadskärnet En 263, (Lilla) Sundstatjärn Cm, St. Sunsta tjärn ek. ∞ Namnet efter det forna hmnet *Sundstad* (se Kst).

Svinbäckstjärnet K *svinbæksjæne*. — Swinebäckskärnet 1765 En 263, Swinbecks Kärn 1770 R 18, Svinbäckstjärn Cm. ∞ Norr om *Svinbäcken*.

Torpnoret se **Stodenenoret**.

Trollsjön G *trølsæn*. — Troll siön 1765 En 303, Trollsjön ek Cm.

Vänern H-K-Kst (*vænæn*). — Wienicæ paludis omkr. 1200 Saxo, Væni m. 1200t. krl b. 1300t. Sn, Vænes (gen.) b. 1300t. OsI, Vænis (gen.) krl, (i, ur, fyrer o. d.) Væni krl b. 1300t. hkb frs rb sl. 1300t. fl sl. 1300t. ia, (i, fra) Veni (U-, Vē-) b. 1200t. OsII msk fl, Vønīs (gen.) frs, (við o. d.) Vøni frs, Vænir fl, Wæni b. 1300t. vgliv, Vänir m. 1300t. sl. 1400t. vgliv 1502? Vjb 213, (i) Uæni b. 1300t. vgliv, (de) Væni 1346 dipl, Wænir 1469 dipl, Wæner sl. 1400t. srs, Væner 1526 reg, Vener lacus 1532 Ahs 219 1539 OMagnus; Lacus Scarsæ 1339 Ahs 218, Vone Lacus m. 1400t. Ahs 219, Yona vel Sthrese lacus omkr. 1474 Ahs 219, Schrese lacus 1480t. Ahs 219. — Væner 1543 reg 1697 lh, Wæner Lacus 1656 ggk 1661 1699 lh, Lac Wæner 1706 Ll, Wener Lacus 1613 Als 1689 ggk Hmn 1753 lh, Wener 1692 1750 lh, Wænären Lacus 1648 lh, Wænneren Lacus 1648 lh, Wænner Lacus m. 1600t. ggk, Wænner 1709 lh, Wænern Lacus 1728 lh, Siön Wænaren 1692 ggk, Wenner Lacus 1694 1712 lh, Stoorā Siön Wenner 1706 1726 lh, Wennern 1722 lh, Wennern Lacus 1731 lh, Sjöön Wenner 1743 lh, Venern (We-) Tdr Ms Hln Hhr GS glk bgk ek. ∞ Namnet, som kanske återfinnes i det finska ortnamnet *Vaania* (Saxén,

SNF 1: 3, s. 36), är möjligen ett urgammalt fnord. ord med bet. 'det våta, vattnet'. Släktingar äro kanske de från fnord. mytologien bekanta namnen på gudaätten *Vaner* samt älven *Ván*. Fsv. *Vänir* är då bildat till *van-* på samma sätt som isl. *áger* 'vatten, hav, havsguden' till *ag-* (i *ey* av **agwiō*), *ah-* (i *ā* 'å' av **ahwō*) 'vatten'. En något avlägsnare släkting är kanske sv. *vinter*, urspr. 'våtans tid'. Jfr Hellquist, Etym. Bemerck. (Gefle 1893) s. ix och där anf. litt. (annorlunda Hellquist, Sjön. s. 739 ff.). Emellertid kan det ock tänkas, att namnet är bildat till fsv. *vān* 'vån, förhoppning', no. dial. *von* 'ställe där man väntar sig jakt- eller fiskelycka', sv. dial. *vån* 'fisk-redskap', liksom isl. *sárer* 'en som ger sår' till *sár* 'sår', *sætter* 'förlikningsman' till *sátt* 'förlikning' o. d. Grundbetydelsen vore då 'den som inger förhoppning (om fiskelycka)'. Jfr T. E. Karsten, SNF 2: 2, s. 39 f., Sv. bygd i Österbotten 1, s. 96 f. — I senare tid har best. artikeln tillfogats. Den urspr. formen finns ännu kvar i uppkallelse-namnet *Skitne Väner*, en liten tjärn i Valbo hd, Dalsl. (se SOÄ XVIII, 179 och jfr E. Noreen, NoB 8, s. 175). — Om de älsta (utländska) kartornas namnformer (*Lacus Scarsæ* 'Skarasjön' samt senare miss-uppfattade former) se Ahlenius, Ol. Magnus, s. 218 f.

Örsholmstjärn Kst. — Örsholmskärn(et) 1765 En 263 f., Örsholmstjärn ek. ∞ På Örsholmen.

Andholmsviken K *ånholmsvika*. — Anholmsviken ek. ∞ Vid Andholmen (se nedan).

Fiskeviken H *fèskvika*. ∞ Vid hmnet *Fiskevik*.

Grundviken Kst *grünvika*. — Grund Wika 1740 R 133, Grundviken ek.

Hallviken K *hålvika*. — Håhl Wika 1740 R 133, Hallviken ek. ∞ Namnet efter lägenheten *Hallen* (ek *Hallan*) under Kattviken.

Hammarösjön H-Kst *håmærgsön*. — Hammarö Siöhn 1697 R 6, Hammarö Sjön 1786 R 26, Hammarösjön ek Cm, Hammarö sjön GS; Hammarö wiken 1765 En 234, Hammarövikens Bn 110 Cm; Hammaröfjärden Sve 5: 402.

Hästviken H *hæstvika*. — Hästviken ek.

Kattfjorden K samt Grums hd *kåtfjon*. — Kattefiorden 1642 Gs 72, Katte Fiord 1670t. R 133, Kattefioln 1783 lkk, Katt Fjärden Hln, Kattfjärden Bn 110 ek bek GS Sve 5: 402, Kattfjorden Cm, Kattfjorden Cm. ∞ Namnet är väl förkortat av ett *Kattviksfjorden*. Ligger utanför *Kattviken* (se följ.).

Kattviken K *kåtvika*. — Kattewykan 1642 Gs 73, Katte Wyken 1697 R 6, Katt vika 1740 R 133, Kattwiken 1773 Fw 21, Kattviken ek. ∞ Se vidare gården *K*.

Kiviken H *jivika*. — Kiviken ek. ∞ Härledningen av f. leden är obekant (möjligen urspr. *Kiv-*, jfr namn som *Trätängen*, d. v. s. 'omtivistad äng').

Knappstadsviken K *knåpstavika*. — Knappstads Siön 1740 R 133, Knappsta-Sjön 1781 R 23; Knappstadsviken ek. ∞ Vid *Knappstad*.

Kråkviken K *kråkvika*. — Kråkviken ek.

Porsviken K *pö'svika*. — Porsviken ek.

Rödskärsviken K *rösæsvika*. — Rösgårdsviken ek.

Sättersviken H *sättsvika*. — Sätterswýkan 1692 R 10, Sätters Wiken 1740 R 133, Sättersviken ek GS Cm. ∞ Vid *Sätter*.

Torsängen H *tö'sæpa*. — Torsängen ek. ∞ Härledningen av f. leden är obekant (jfr *Torsholmen* s. 31).

Tyeviken H *ty'vika*. — TyeWiken 1740 R 133, Tye Wiken Hln. ∞ Vid *Tye*.

Välsvikstjärnet K *vælsviksgæna*. — Wäls Wýken 1708 R 8, Välsviken ek; Välsvik Kärn 1740 R 133, Wälswike Kärn 1770 R 18. ∞ Vik av Vänern vid *Välsviken* (se terr.).

Ångersviken H *ångæsvika*. ∞ Mitt för V. Takene. F. leden synes vara gen. av fnord. *angr* 'vik', som väl då från början enbart varit namnet och vartill senare *vik* lagts.

Glofssundet, Västra och Östra K *væstræ, østræ glø'fsunæ*. ∞ Mellan land och Glofsön samt Glofsön och Jäverön.

Rävösundet, Lilla H *lælæ rævsunæ*. ∞ Mellan Rävön och Hammarön. Jfr följ.

Rävösundet, Stora H-K *støræ rævsunæ, rævgusunæ*. — Råffve Sunnet omkr. 1640 Gs 32, Råffvesundet 1644 Gs 89, St. Råfsundet ek GS. ∞ Mellan Rävön och Jäverön.

Vattendrag.

Alstersälven K samt Väse hd *ålstæsælva*. Binamn: *Byälven by'ælva*; Gunnerudsälven *gúnneræsælva*. — Alster elff omkr. 1640 Gs 23, Alsters elff 1666 Gs 348, Alsters-Åen 1772 ggk, Alsters-Ålf 1773 Fw 15, Alsters-ålfwen el. Alstra 1773 Fw 16, Alstra-ån glex 1:42, Alsterselfven el. Alstran Bn 107, Alsterselfven Cm, Alsterån Sve 5:408. ∞ *Alsterns* (se denna) avlopp. Namnet är väl närmast givet efter gården (bruket) *Alster*. Älven synes älst ha hetat *Alster* (se gården). Binamnen efter gårdarna *Byn* och *Gunnerud* i Väse hd.

Byälven se Alstersälven.

Dingelsundsådran K *dīgelsunsgræ*. — Dingelsundsådran Cm. ∞ Klarälvens västligaste utloppsarm. Namnet efter gården *Dingelsundet*.

Djupsundsådran H-K *jūpsunsgræ*. — Skoghallsselfven Cm. ∞ Klarälvens utloppsarm öster om Vidön, vid gården *Djupsundet*.

Gravaån G *gråvaaa, gråvga* Gravån. — Grafwa ån 1765 En 304, Grafvaån Cm. ∞ Utlopp för S. Hyen.

Gunnerudsälven se Alstersälven.

Klarälven G-K-Kst *klāræva* (*klåra*, *klåra* Klaran i Älvdals hd) — (j) Gautælfuina sl. 1200t. Ngl 2: 491. — Vlleröss Elf sl. 1600t. R 8; Elfwedalz Elfwen 1696 lh, Elfwe Dahls Elfwen 1697 lh; Stoor Elfwen 1707 lh, Store Elfwen b. 1700t. Hofsten 51, Stor Elfwen 1722 lh, Stor älfwen 1762 Alm q 444, Stor-Älfwen 1762 Alm q 430, Storelfven Alm q 200, Clarus alias Stoorelf 1690 Kaarb C 2, Store- el. Clara Elf b. 1700t. Hofsten 58, Clara stora elf 1748 lh, Stor-Elwen Klara 1775 lh, Stor el. Clara älf 1783 lkk, Klarelfven el. Storelfven glex 4: 182 Bn 103, Clara b. 1700t. Hofsten 51 1762 Alm q 429 Bm 95, Klara-Elwen 1775 lh, Clara elf 1762 1820 lh, Clar Elfven 1820 lh, Clara Elfven 1829 lh, Klarelfven glex 5: 537 ek, Clarelfven Bm 95, Klaran glex 5: 247 Ax 27, Klar elfven GS, Klarälfven Sve 5: 344, Klar-elfven ek, Klarälven GS. ∞ Älven kommer närmast från Kils hd och rinner ut i Vänerne genom ett flertal armar. Älst synes namnet *Gautälf* (och *Älf*) ha givits även åt Klarälven (se vidare *Götaälv*, SOÄ XII, 149 f.). Det 1282 dipl uppträdande (in) *ampne Wllärörh* är väl knappast att uppfatta som *Ullärö(i)a* *älf* 'Ulleruds älv', givet efter (N.) *Ullerud* i Kils hd, såsom Hellquist, Sjön. s. 674 antar, utan torde avse någon annan älv (se Karlssons register till Dipl. suec. 1—2). Enligt Stu s. 185 skall under unionstiden även ha förekommit namnet *Tingvallaälven* (jfr *Karlstad*). Det i äldre tid vanligaste namnet är *Storälven*. Namnet *Klarälven* eller *Klaran* är av senare ursprung och har avseende på vattnets klarhet (jfr Hofsten s. 51).

Morborsådran H *mórbrosara*. — Morbrorself Cm, Morbrors elf Cm. ∞ Klarälvens utlopp mellan Suttern (se s. 31) och Djupsundsholmarna.

Sorgforsen H-K *sørjføsen*. — Sorgforselfven Cm. ∞ Klarälvens utlopp mellan Suttern (se s. 31) och Tuvan. Anledningen till namnet är okänd (någon olyckshändelse?).

Suttersälven K *sútəsæva*. — Sutterselfven Cm. ∞ Klarälvens huvudutlopp norr om Suttern och Tuvan.

Öar, holmar, grund, näs.

Alstersgrundet K *ålstəsgrun*. — Alstersgrund ek. ∞ Utanför gården *Alster*.

Andholmen K *anhølmən*. — Anholmen 1740 R 133 ek, Aneholmen En 278. ∞ F. leden är *and*, i värml.dial. *an*.

Bergholmen H *bærghølmən*. — Bärholmen 1740 R 133 ek bek, Bergholmen 1881 R 137.

Björkholmen H *bjørkhølmən*. — Björk holmen 1740 R 133. ∞ Väster om Bryggsholmen. Jfr terr. namn.

Bockskären H *bøksæra*. — Bockskären ek bek, Bockskär 1881 R 137.

Boholmen K *bøhølmən*. — Boholmen ek bek. ∞ F. leden är väl (sjö-, fiske-) *bod*.

Borgmästarholmen Kst *børmæstarhølmən*. — Staf-Holmen 1713 R 134; Borgmästareholmen ek. ∞ Nyttjanderätten till holmen torde ha utgjort en del av borgmästarens lön (meddelande av lektor K. Kärre).

Brygggholmen H *brýgholmæn*. — Brýngels holmen 1740 R 133, Brygggholmen ek bek. ∞ Jfr terr. namn.

Brösgårdsholmen H *brøsgasholmæn*. — Brösgårdsholmarna ek, Brödgårdsholmen bek. ∞ Härledningen av f. leden är okänd.

Djupsundsholmarna H *jùpsunsholmæra*. Binamn: **Nolgårdsholmarna** *no'lgasholmæra*. — Diupsundzholmen Hofsten 55, Djupsundsholmar ek bek GS. ∞ Namnet efter gården *Djupsundet*, binamnet efter hmnet *Nolgård*.

Ekorrskäret K *ikæsær*. — Ekorrskär ek.

Fiskeviksholmen H *fèskviksholmæn*. — Fiskviks holmen 1740 R 133, Fiskeviksholmen ek bek. ∞ Utanför *Fiskeviken*.

Garpen H *gárpæn*. — Garpen ek bek GS. ∞ Namnet sammanhänger väl med sv. dial. *garp* 'trätgirig människa; storpratare m. m.' Jfr terr. namn.

Gerholmen K *jèrholmæn*. — Gielholmen 1740 R 133, Gerholmen ek GS. ∞ Härledningen av f. leden är okänd.

Glofsön K *gløfsa* Glofsen. — (Glyffsefjorden omkr. 1640 Gs 64 = Glyffsen omkr. 1640 Gs 28, Glyffsen 1666 Gs 332) Glofsen 1670t. R 133, Glöfsa 1741 R 11, Glofsan Hln ek, Glofsön GS. ∞ Jfr *G.*, terr. F. leden är väl det från Sörmland och Närke kända *glofs* 'snöslagg på sjöar och kärr', eller ock det från västnorska dial. kända *glyfs*, *glufs* 'öppning'. Anledningen till namnet är oviss, särskilt som det ej säkert kan avgöras om ön eller den intill liggande delen av Vänern (jfr Gyllenius) först erhållit namn. Jfr dock *Glofsen* som namn på en udde i Stavnäs sn, Gillbergs hd, och d:o i By sn, Näs hd. Dial. formen *Glofsen* är väl förkortad av *Glofsön*.

Grimmen H *grimæn*. — Grimh. 1740 R 133, Grimmen ek bek. ∞ Namnet är förkortat av äldre *Grimholmen*, där f. leden torde innehålla dial. ordet *grimma* 'smutsig strimma'. Jfr terr. namn.

Grisarna H *grīsæra*. — Skage grýserne omkr. 1640 Gs 55, V., Ö. Skaggrisen ek; Takgrisarne 1772 R 133 1783 lkk. ∞ Söder om sydspetsen av Hammarön, den s. k. *Hammaröskage*.

Gudholmen, Lilla och Stora H *lèlæ, stòræ gùholmæn*. — Guholmen 1740 R 133 1881 R 137, St. Guholmen ek GS, L. Guholmen ek, Guholmarne bek. ∞ Anledningen till namnet är okänd (jfr E. Noreen, NoB 8, s. 28).

Gösskär K *jøssær*. — Gösskär ek.

Hammarön H. — Hameröön 1670t. R 133, Hammarön 1783 lkk Sve 5:404, Hammarö Sve 5:402. ∞ Se vidare terr. namn.

Jäverön K *jæværga*. — Geferön 1670t. R 133, Diefwer Ön 1741 R 11, Jäfwerön Tdr 21, Diefverön 1783 lkk, Gäfverön Bn 110, Jäfverön ek Sve 5:402, Jäfverö Sve 5:402. ∞ Se vidare terr.

Kalvholmen, Lilla och Stora Kst. — Kalfweholmen Hofsten 55, Kalfholmen 1713 lh, L^a, St. Kalfhollmen 1790t. lh, L., St. Kalfholmen ek, L., St. Kalfh. GS.

Kaplansholmen Kst *kàplansholmæn*. — Prästhollmen 1713 R 134;

Kaplansholmen ek GS. ∞ Nyttjanderätten till holmen torde ha utgjort en del av "kaplanens" lön (jfr *Borgmästarholmen*).

Kattholmarna H *kätholmarna*. — Kattholmarne 1740 R 133 ek bek GS.

Kattungen H *kätogon*. — Kattungen ek GS. ∞ Liten ö nära föreg.

Klubbarna H *kløbarna*. — Klupperna 1773 Fw 21; V., Ö. Skoghalls klubben ek, V., Ö. Skoghallsklubben bek. ∞ Utanför *Skoghalls* fyr. Namnet är pl. av dial.ordet *klubb* 'klump'.

Kråkholmen K *krækholmøn*. — Kråkholmen ek bek.

Lindön H *līga*. — Lindöen 1666 Gs 332, Lindö ek bek GS.

Långholmen, Västra och Östra H *västrå långholmarna* Västra Långholmarna. — Långholmarne ek bek GS. ∞ På västra sidan av ön. Jfr terr. namn.

Långholmen, Östra H *østrå långholmøn*. — Östra Långholmen ek, Ö. Långholmen bek, Långholmen GS. ∞ På östra sidan. En av Sättersholmarna.

Milholmarna H *milholmarna*. — N., S. Milholmen ek GS. ∞ Hör till Sättersholmarna. F. leden innehåller väl *mila*.

Månsbengtskär H *månsbægsær*. — [Månsberget ek GS.]

Märholmen H *mærholmøn*. — Marholmen 1666 Gs 332, Maarön 1670t. R 133, Mär Holmen 1740 R 133 1741 R 11, Märholmen Hln 1881 R 137, Märholmen ek bek GS.

Nolgårdsholmarna se **Djupsundsholmarna**.

Näbben H *næben*. — Nabben ek GS. ∞ En av Sättersholmarna.

Näthall H *nætäl*. — Näthall ek GS. ∞ En av Sättersholmarna.

Orrholmen Kst *ørholmøn*. — Stoore Ohrholmen 1664 Gs 302, Ohrholmar 1666 Gs 340, L^a, St. Orrholmen 1713 lh, L^a, St. Orrholmen 1790t. lh, Stora Orrholmen 1740 R 133, St. Orrh. ek, Orrh. GS. ∞ Jfr *Tullholmen*.

Otholmen H *øtholmøn*. — Ottholmen 1740 R 133, [Olholmen ek bek GS]. ∞ Härledningen av f. leden är okänd.

Revskär H *røvsær*. — Köja 1740 R 133 Hln; Refskären ek bek. ∞ F. leden är väl (lång)rev.

Rovan H *røva*. ∞ En av Sättersholmarna.

Rävön H *rævga*. — Räffön 1666 Gs 332, Räfön 1670t. 1740 R 133 1783 lkk Hln ek bek GS.

Rödsjär H *rødsær*. — Röörskär 1740 R 133, Röskär ek bek GS.

Skaggrisarna se **Grisarna**.

Skallholmarna H *skälholmarna*. — Skallholmen 1740 R 133 ek. ∞ F. leden är väl *skalle* 'bart huvud'.

Skoghallsklubbarne se **Klubbarna**.

Skårholmarna H *skårholmarna*. — Skåholmar. 1740 R 133, L., St. Skårholmen ek, [L., St. Skårholmen GS]. ∞ F. leden är dial.ordet *skår* 'skärning'.

Storeholmen H *storhølman*. — Takholmen 1740 R 133; Storholmen ek bek. ∞ Utanför *Takene*.

Suttern H-Kst *súten*. — Suttern 1790t. lh ek bek GS. ∞ Namnet är nog förkortat av ett *Sutterholmen*, där f. leden urspr. är fisknamnet *sutare* (urspr. 'skomakare').

Svartskär H *svåtsær*. — Svartskär ek GS.

Svensholmen H *svænshølman*. — Svensholmen ek bek.

Sättersholmarna *sætøshølmæra* H. — Sätters Holmarne 1740 R 133, Sättersholmarna ek bek GS. ∞ Hör till *Sätter*.

Söö-Kidöarna H *søgojæra*. — Sööklofvorna ek bek GS; (Söökojans fyr bek). ∞ Intill Ö. *Söön*. F. leden i *Kidön* är *kid* 'killing', säkert givet i motsättning till *Söön* (se denna). Jfr följande (i närheten av V. *Söön*) och *Timmerkidön* samt även *Revskären*. Namnets utveckling i dial. kan jämföras med no. *Kjøsen*, uttalat *Kjøia* (se NG XVII, 26).

Söö-Kidön H *søgoja*. — Sööskären ek bek. ∞ Se föreg.

Söön, Västra och Östra H *væstræ, østræ søa*. — Söö öhn 1666 Gs 332, Vest., Öst. Söön 1740 R 133, Söödöarna 1765 En 286, W., Ö. Söön 1783 lkk Hln V., Ö. Söö ek bek GS. ∞ F. leden är dial.ordet *sö(d)* 'honfår'. Öarna äro enligt Ekman 1765 "tjänliga, at föda getter på".

Tattarn K *tåtæn*. — Tartar Siär 1670t. R 133, [Tosterh. ek, Tosterholmen bek]. ∞ Namnet är väl förkortat av *Tattarholmen*.

Tengårdsholmen H *tengæshølman*. — Tengårdsholmen ek bek. ∞ Härledningen av f. leden är okänd.

Timmer-Kidön H. — Köya 1666 Gs 332, Kiöya 1670t. R 133; [Timmerkoja ek bek GS]. ∞ Jfr *Söö-Kidöarna*.

Tingvallaön Kst. — Thingwala Öö Hofsten 52, Tingwala-ö 1773 Fw 12, Tingvalla ön Hln, Tingvalla ö Bm 9, Tingvallaön Bn 103. ∞ Den ö där Karlstad (se vidare detta) ligger. Nämnas ej.

Torrholmen 1, 2 H *tørhølman*. — Torr holmen, Torrhøl. 1740 R 133, Torrhølmen Hln ek GS, V., Ö. Torrhølmen bek.

Torsholmen H *tøshølman*. — Tørs holmen 1740 R 133, Tørsholmen ek bek GS. ∞ Härledningen av f. leden är okänd (jfr *Tørshølingen* s. 27).

Trumman H *trømæ*. — Trumma 1740 R 133 Hln, Trummen ek bek GS.

Tullholmen Kst *tølhølman*. — Lille Ohrholmen 1666 Gs 341, Lilla Orrhol. 1740 R 133; Tullholmen ek. ∞ Alltsedan 1600-talet och till början av 1860-talet fanns här en tullstuga ("Hammarvikstullen"; meddelande av lektor K. Kärre; se även Nygren, Carlstads historia I, 272). Jfr *Orrholmen*.

Tuvan H-Kst *tøva*. — Tufvan ek bek GS.

Vickholmsskären *vikhølmsæra* K. — Vukerudsskär 1740 R 133, Wickloms-skären 1773 Fw 21, Vecklofvaskären ek bek GS. ∞ Härledningen av f. leden är okänd.

Vidön K *vidga*. — Widön 1670t. R 133 1783 lkk Hln Bn 111, Wjd-Öön 1740 R 133. ∞ Jfr terr.

Västerskagsholmen H *væsteskagsholmæn*. — Skagensholme ek. ∞ Till V. *Skagene*.

Örsholmen Kst *øgholmæn*. — Öörssholmen 1643 Gs 77, Öhrssholmen 1664 1665 Gs 294, 319, Örs Holmen 1740 R 133, Örsholmen En 264 Hln ek GS. ∞ Härledningen av f. leden är okänd.

Bonäsudden H *bønæsuden*. — Bonäsudd ek, Bonäs udde GS. ∞ Namnet efter *Bonäs* (under Östanås).

Fähålan H *fēhøla*. — Fäholmsudden ek.

Hammarshammar H *hāmashamær*. — Hammars-Hammar ek. ∞ På *Hammars* ägor (se detta).

Hammaröskage H. — Hammeröö Skage omkr. 1640 Gs 55, Hamröskage 1670t. R 133. ∞ *Hammaröns* sydspets. Om s. leden se *Skagene* (terr.).

Kanikenäset Kst *kánikænæsø*. — Canickenääss omkr. 1640 Gs 28, Canickenääset 1665 Gs 325, [Kanckenäs-udden 1713 lh], Canic näset En 252, Kanikenäset ek. ∞ F. leden innehåller *kanik* 'medlem av domkapitlet'.

Långudden 2 K *långuden*. — Långudden ek.

Långviksudden K *långviksuden*. — Långviksudden ek.

Nolgårdsudden H *nølgøgsuden*. — Nolgårdsudde ek GS. ∞ Till *Nolgård*.

Rävudden H *rævuden*. — Räfudden ek. ∞ Nordspetsen av *Rävön*.

Sundskär K *sønsær*. — Sundskär ek. ~ Nordspetsen av Jäverön, till gården *Sundet*. Har varit ö.

Tynäsudden H *ty'næsuden*. — Tye Vdden 1743 R 11, Tydje näset 1765 En 285 Bm 9, Tynäsudde ek, Tynäsudden Sve 5: 405. ∞ Till hmnet *Tye*.

Höjder.

Blodbergsbacken K *bløbæsbakæn*. — Bloberget 1770 R 18. ∞ Där rået mellan Kroppkärr och Alster skär vägen. Anledningen till namnet är okänd.

Lamoberget Kst *læmbærjæ*. — Landberget omkr. 1640 Gs 28, Lamberget 1845 Bm 5. ∞ F. leden är kanske urspr. *land*.

Tollerudsberget G *tøleræsbærjæ, tølæsærjæ*. — Tolleruds berget 1765 En 307, Toleruds-berget 1773 Fw 126, Tollerudsberget Bn 140, Tollerudsberget Sve 5: 407. ∞ Norr om *Tollerud*.

Trollsjöberget G *trølsøbærjæ*. — Trollsjöberget ek GS Sve 5: 406. ∞ Vid *Trollsjön* (se s. 25).

Sten.

Dyvelstenen G *dývelsten*. — Dyfwelsten 1773 Fw 75, Dyfvelsten Bn 48, Dyfvelstenen Bn 11 Sve 5: 407. ∞ Enligt sägnen upprest till minne av strider mot norrmännen. F. leden är väl ordet *dyvel* 'djävul' (jfr *dyvelsträck*). Dial.ordet *dyvel* 'liten tjärn på mossmark' torde ej kunna ingå, framför allt emedan ingen tjärn finnes här.

Terränger.

Lekvall G *le'kval*. — Lekwalls-Kjäm 1766 R 16. ∞ Sumpmark och mindre vatten söder om vägen från Hynboholm till kyrkan. S. leden i namnet är *vall* 'grässlätt'.

Sörmon G-K samt Grums hd *sörmon*, *sörmon*. — Södermoo 1637 Wism B 3, Sörmoon omkr. 1640 Gs 41, Södermoen 1642 Gs 73, Söör Moon 1655 Gs 223, Sörmoon 1663 Gs 280, Söder moen 1670t. R 133, [Södermö 1690 Kaarb C 4 v], Södermo Hofsten 38, Sörmoen Lvg 241 1779 Fw 504 Bn 103, Sör-moen 1773 Fw 37, Sörmon En 301 glex 6: 47 GS Sve 5: 403. ∞ Skogstrakt (f. d. kronoallmänning, se *S.* i Nors och Segerstads socknar, Grums hd). F. leden är *sör*, dial.-form för *söder*.

Trollheden G *trø'lhea*. ∞ Omkring Trollsjön.

Register till territoriella namn.

	Sid.		Sid.		Sid.
Almar	2	Fintatorp	19	Ilandaholm.....	6
Alster	17, 21	Fiskevik	12	Jonsbol	13
Askhult	11	Forshaga	2, 3, 8	Jonstorp	13
Aspsäter	18	Forsnor	4	Järpetan	6
Berg	2	Forsnäs	4	Jäverne	19
Bergstadh	11	Färjestad	4	Jäverön	19
Bergvik	19	Garpen	12	Karlstad	1, 17, 22
Bjeffsen	22	Gerstad	4	Karlstadsrud	20
Bjällerud	2	Geterud	12	Kartåsen	22
Björkholmen	11	Glofsön	19	Kattviken	19
Blekene	2	Grava	2, 4	Kils hd.	1
Blekäng.....	2	Grimmen	12	Kilanda	13
Bofasterud.....	3	Gråberg.....	12	Kilene	13
Bofverud	3	Gråssbol.....	4	Kirwinghe.....	11
Bogerud.....	3	Gråssbolstorp.....	4	Kjerne	7
Bommestad	18	Gråssbolsskogen ..	4	Kjetterud	7
Bon	3	Grönäs	5	Klarafors	4
Botorp	3	Gumpetan	8	Klingerud	6
Brotorp	3	Gunnarskär	12	Klöverud	13
Bryggholmen.....	11	Gäfverön	19	Knappstad	19
Bryngfjorden.....	3	Göterstad	12	Kringlerud	6
Bråne	3	Götetorp	12	Kortåsen	22
Brånetorp	3	Hallen	20	Kronoparken	19
Bråten	11	Hallersrud	12	Krontorp	6
Bäck(en)	16	Hammar.....	12	Kroppkärr	19
Bärstad	11	Hammarö	11	Krutbruket	7
Börsen	16	Hedås	5	Kyronengä.....	11
Crontorp	6	Helltorp	13	Kärne	7
Dingelsundet.....	18	Henstad.....	19	Kärr	11
Dingelsön	18	Herrhagen	22	Kärrängen	11
Djupsundet	11	Herzöga.....	5	Kätterud	7
Djäverne	19	Hjerpetan	6	Laffuerbergh	13
Dye	3	Hoklande	13	Larberg	13
Edsgatan	18	Hok hulth	13	Lindenäs	14
Ekorrviken	18	Hovlanda	13	Lunden	14
Eluahärad	1	Hult	5, 13, 15	Lunna	14
Engerbäck	10	Hynboholm	5	Långholmen, Västra	14
Eriksberg	18	Hälleberg	5	Långholmen, Östra...	14
Eri(k)sgata(n)	18	Hälleberg(a)	5	Långsviken	20
Fantviken	18	Hälltorp	13	Långön	22
Fialstapn	21	Härtsöga	5	Löved	7
Fintan 18,	19	Ilanda	5	Lövnäs	14, 20

	Sid.		Sid.		Sid.
Marieberg	7	Smörhall	20	Trangärd	9
Mossen	7	Sofiedal	8	Trangärdstorp	9
Mosserud	14	Solberg	8	Trollbäcken	6
Mölnaregården	20	Stodene	9	Trumman	16
Mölnaretorp	20	Stommen	9, 16	Träfoterud	8
Mörmon	14	Sundet	20	Tvärhult	16
Nolgård	14	Sundstad	9, 23	Tye	16
Ostnäs	16	Svenshult	15	Waaxnäs o. d.	21
Otholmen	14	Svinbäcken	20	Vidön	20
Romstad	22	Sätter	15	Viken	22
Rud	7, 14, 20	Sönnertorp	9	Woxsnes	22
Rudsberg	7	Sörmon	18	Väldalen	10
Rudskogen	7	Takene	15	Väle	5, 10
Rådalen	5	Tetertan	7	Våxnäs	21
Rudstorp	14, 20	Tingvalla	17, 22	Wälingzuich	21
Sandbäcken	22	Tingvalla stom	21	Välsviken	21
Sanna	7, 23	Tittertan	7	Vänsberg	10
Skaffwen	15	Tjärna	6	Åsen	5
Skagene	15	Toffrydh	16	Åtorp	10, 21
Skived	8	Tolerud	9	Ängbäck	10
Skivefors	3, 8	Tolerudstorp	9	Ängeshult	15
Skivetorp	8	Tollerud	9	Öjenäs	10
Skivudden	8	Tormestad	23	Önnerud	10
Skyf(w)ium	8	Torp	9, 15	Önnerudstorp	10
Skåne	8	Toverud	16	Östanås	16
Skåre	8				

mtl — mantal.
ndipl — Diplomatarium norvegium.
Ng — Norske gaardnavne utg. av Rygh
 m. fl. 1897 ff.
Ngl — Norges gamle love.
no — norsk(a).
NoB — Namn och bygd.
nsv — nysvensk(a).
nyb — nybygge.
oförm — oförmedlat.
OMagnus 1539 — Carta marina (utg. av
 O. Brenner).
Öst — Olafs saga hins helga, utg. av Keyser
 och Unger 1849.
Öst — Saga Olafs konungs ens helga, utg.
 av Munch och Unger 1853.
pl — pluralis.
R, följt av siffror, t. e. *R 133* — kartboken
R 133 i Lantmäteristyrelsens arkiv.
rb — Rimbeygla (utg. i Kålund-Beckman,
 Alfræði islenzk).
reg — Gustaf Is registratur.
Riseb. — Riseberga kloster.
rjb — reduktionsjordebok.
st — senare.
sg — singularis.
Sjön — (Hellquist) Studier öfver de svenska
 sjönamnen (Sv. landsm. 20).
sk — skatte.
skatteh. — skattehemman.
Skjb — Skara stifts kyrkliga jordebok 1540
 (utg. som bilaga till Västergötlands
 fornminnesförenings tidskrift).

sl — särskild längd (i Kammararkivet).
Su — Snorres Edda.
sn — socken.
SNF — Studier i nordisk filologi utg. av
 Pipping.
SOÄ — Sverges ortnamn, Älvsborgs län.
ss — såsom.
Stb — Styffe, Bidrag till Skandinaviens
 historia.
Stu — Styffe, Skandinavien under unions-
 tiden, 3. uppl.
sv — svensk(a).
Sve — Sverige, utg. af O. Sjögren m. fl. (5
 1915).
sät — säteri.
Td — Tuneld, Geografi, 1. uppl. 1741.
tl — tiondelängd.
urspr — ursprunglig(en).
utj — utjord.
Vadst. — Vadstena kloster.
Varnh. — Varnhems kloster.
vgl — västgötalagen.
vgt.dial. — västgötadialekt(en).
Vgtl. — Västergötland.
Wism — Wismenius, Encomium Vermelandiæ.
Vjb — Vadstena klostets jordebok (Histo-
 riska handlingar 16: 1).
värml.dial. — värmlandsdialekt(en).
y — yngre.
ä — äldre.
ä. jbr — (förekommer i) äldre jordeböcker.

NAMN OCH BYGD

TIDSKRIFT FÖR NORDISK ORTNAMNSFORSKNING

Namn och bygd utkommer med minst fyra häften årligen om tillsammans omkring 12 ark. (År 1914 utgavs 21 ark, 332 sid.)

Pris för årgång 10 kr., i utlandet 12 kr., allt portofritt vid direkt rekvisition hos **huvudredaktören, doc. Jöran Sahlgren, Lund**. Prenumeration kan även ske på posten och i boklådorna. **Boklåspriset är 12 kr.** Dessa pris gälla även för äldre årg.

Årg. 1—9 (1913—1921) erhållas av nytillträdande prenumeranter **vid direkt rekvisition hos doc. Sahlgren** för ett **nedsatt pris av 70 kr.**, i utlandet **75 kr.** Denna nedsättning gäller icke boklådorna.

I Sydsvenska Dagbl. 4 juli 1921 skriver prof. Eilert Ekwall om Namn och bygd:

Det åttonde bandet är sina föregångare fullt värdigt och utmärker sig för ett synnerligen gediget, omväxlande och intresseväckande innehåll. Den moderna ortnamnsforskningen arbetar med strängt vetenskapliga metoder, men i allmänhet torde dess alster vara fullt njutbara även för en större allmänhet; överhuvud har denna forskningsgren de största förutsättningar att väcka intresse långt utanför fackmännens krets.

Namn och bygd är ett i bästa mening fosterländskt företag. Tidskriften förtjänar en vidsträckt spridning och understöd från allmänhetens sida.

Allmänna anmärkningar.

Namnen äro uppdelade på två avdelningar, territoriella namn (namn på hemman o. d.) och naturnamn (namn på sjöar, älvar, öar, berg o. d.). De förra äro ordnade efter socknar, de senare häradsvis. Uppslagsformen för de territoriella namnen är gällande jordeboks (för Värmland 1877 med däri senare införda ändringar och tillägg). Den föregående siffran är hemmanets nummer i jordeboken. Därefter anges dialektuttalet med s. k. landsmålsalfabet samt jordnaturen, t. e. 1 (mantal) kr(ono). Härefter meddelas, om sådana finnas, namnformer före älsta jordebok (i Värmland 1540). Så följer — efter ett tankstreck — ett urval av jordeboksformer. Följande jordeböcker ha fullständigt excerperats: 1540, 42, 43, 46, 48, 50, 51, 68, 72, 76, 81, 85, 90, 1600, 10, 21, 33, 60, 80, 86 (rjb), 1715, 25, 1825, 1877. — "Rud o. d. 1540-1877" betecknar att namnet förekommer i formen *Rud* eller därmed fullt likvärdiga former ett flertal gånger fr. o. m. 1540 t. o. m. 1877. Fet siffra utmärker nu gällande jordeboksform. Inom [] stå uppenbara felformer. Efter nytt tankstreck följa övriga namnformer av intresse. Sidhänvisningar till tryckta arbeten som äga register ges i regeln icke. Efter tecknet ∞ följa (kame-ral)historiska notiser o. d. samt namnförklaring. — Naturnamnen äro uppställda på ungefär samma sätt. Efter uppslagsformen följer närmast förkortning för den socken där sjön, ön o. s. v. ligger. "H-Kst" anger att t. e. ön i fråga hör delvis till Hammarö socken, delvis till Karlstads stad.

Pris kr. 2: —